

AED- MAASIKAS

RK „PEDAGOOGILINE KIRJANDUS”

1420

M. PAVLOVA

AEDMAASIKA

PK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“

TALLINN 1948

14120
A-17281

Aedmaasikas on varajasemaid marjakultuure ja eriti väärtuslik oma vitamiinide sisaldavuse tõttu. Ta peab leidma eriti laialdast levikut kolhoosides, sovhoosides ja tööliste ning teenistujate individuaal- ja kollektiivaedades. Juuni keskel, kui köögiviljade talvised tagavarad on enamasti juba lõppenud ja värsket köögivilja avamaalt veel ei saada, võime omada maitsvaid, rohkesti vitamiine sisaldavaid ja toitvaid aedmaasikaid.

Aedmaasika eriline väärtus seisab selles, et tema juba järgmisel aastal pärast istutamist annab saaki. Tema istanduste hooldamine nõuab suhteliselt väikest töö- ja veojõu kulu. Lähemal ajal võib aedmaasikas muutuda massiliseks kultuuriks.

Brošüüris antakse juhendeid aedmaasika kasvatamiseks kolhoosi ja sovhoosi aedades ning eraldi individuaalaedades.

AEDMAASIKA TAHTSUS.

Aedmaasikas alustab viljakandmist teistest marjakultuuridest varem. Järgmisel aastal pärast istutamist annab ta juba hea saagi. Kolhoos „Pamjat Iljitša“ Mõtišinski rajoonis sai 1943. a. 10-hektaariliselt pindalalt keskmiselt 40 tsentnerit hektaarilt. Lenini-nimeline sovhoos Lenini rajoonis sai 1938.—1939. aastal igalt hektaarilt 100 tsentnerit marju.

Aedmaasikas on aasta esimene mari. Varased sordid valmivad juuni teisel poolel. Aedmaasikad on väga head värskelt tarvitatuna ja neist saab samuti suurepärase maitse ja aroomiga keedist. Eriti hästi konserveerub aedmaasikas külmutamisega. Ta säilitab kiirel külmutamisel suhkru-lahuses või suhkrua kõik oma omadused: aroomi, maitse, vitamiinid. Aedmaasikaist võib suhkrupeedi siiruga keeta maitsvat keedist ja marmelaadi.

Kondiitritööstustes valmistatakse aedmaasikaist marja- või siirupit, marinaade jne. Maasikaist valmistatakse samuti häid veine ja likööre.

Aedmaasikad on väga toitvad. Neis on kuni 9% suhkrut ja rohkesti kasulikke mineraalsooli. Aedmaasikas leiduvad soolad sisaldavad rauda (0,45 protsenti), fosforit (14 protsenti), kaltsiumi (18 protsenti). Need soolad on inimesele vajalikud ja eriti oluline on see, et nad on marjades inimorganismile kergesti kättesaadaval kujul.

Aedmaasikad sisaldavad palju vitamiini C, mis kaitseb inimorganismi skorbuuti haigestumise eest.

Kõik see tõstab aedmaasika väärtuslikumate marjakultuuride hulka. Aedmaasikat võib väga hästi paigutada individuaalsete viljapuude ridade vahele ja tema koht ei ole mitte ainult kolhooside ja sovhooside suurtes aiamaasivides, vaid ka kolhoosniku ja töölise individuaalajas.

KUIDAS AEDMAASIKAS KASVAB JA VILJA KANNAB.

Aedmaasikas on mitmeaastane taim. Igal aastal sureb välja osaliselt juurika alumine osa ühes kõrvaljuurtega, kuid juurika ülemisest osast arenevad igal aastal uued noored juurekesed.

Istutamisel on aedmaasikal üks vars, kuid hiljem, arene-

des, moodustub mitmest pungadega lõppevast varrest puhmik. Varrel asuvad tihedalt rosetikujuliselt lehed. Aedmaasika leht koosneb kolmest lehekesest. Neil lehekestel on lühikesed lehevarrekesed, mis asetsevad pikal lehevarrel. Lehevarre alumisel osal asuvad abilehed.

Suve keskel moodustuvad varrel vaheldumisi lehtedega võsundid, mille sõlmest arenevad noored tütarained. Soodsates tingimustes võib iga võsund anda kaks kuni kolm juurdunud tütaraine.

Aedmaasika lehed on lühiealised, nende keskmine eluiga on 60 päeva. Surnud lehtede asemele arenevad uued. Aedmaasikas läheb talvituma roheliste lehtedega. Hea lumikatte juures säilib osa rohelisi lehti kuni kevadeni.

Aedmaasika viljapungad moodustuvad sügisel. Neid võib vaadelda binokulaariga. Kevadel, kasvu algul, arenevad koos lehtedega ka viljapungad, moodustades õievartel õiekobaraid. Tugevasti arenenud puhmikuil on mitu õiekobarat.

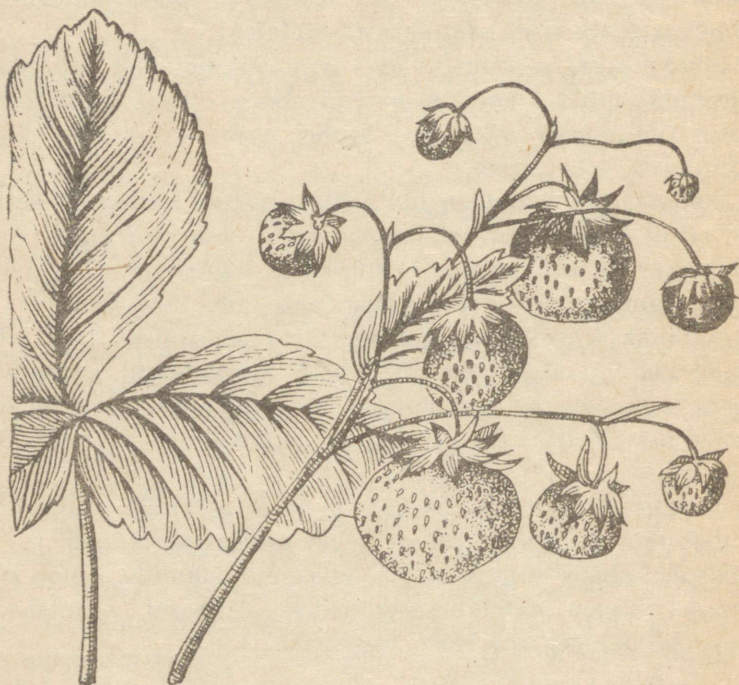
Tavaliselt aedmaasikas kasvab ja annab häid saake ühel kohal neli kuni viis aastat. Peale seda saak langeb ja on otstarbekohane rajada uus aedmaasika istandus. Kõige suuremaid marju annab aedmaasikas esimesel saagiaastal, kuna kõige suurema saagi teisel aastal.

AEDMAASIKA SORDID.

Aedmaasika sorte on väga palju. Ühed neist valmivad vara ja omavad õrnu, suurepärase maitsega marju. Neid tarvitatakse peamiselt värskel kujul, kuna nad ei kannata transporti. Sellised sordid sobivad suuremate keskuste läheduses olevaile kolhoosidele ja sovhoosidele, eriti aga individuaalaeadesse.

Teised sordid on väga viljarikkad, nende marjad on

palju tugevamad, tihedama lihaga, mille tõttu nad taluvad hästi transporti, kuid nad pole nii maitsvad ja neid kasutatakse peamiselt ümbertöötamiseks.

Aedmaasikas Valge Ananas.

Praegusel ajal on (Moskva oblasti jaoks) tunnistatud parimateks sortideks: Komsomolka, Saksa Evern, Saksonka (Kuningas Albert) ja Mõssovka.

Need sordid on meie oludes kõige viljarikkamad ja vastupidavamad.

Individuaalaedades, kus aedmaasika pindalad on väikesed ja kus marju kasutatakse peamiselt isiklikuks tarvituseks.

seks, võib soovitada ka teisi sorte, nagu Luiset, Valget Ananast ja muulukat Hispaania. Need sordid on värskel kujul väga maitsvad ja neist saab suurepärasest keedist. Võib istutada individuaalaeda ka kuumaasikaid. Nende marjad on väiksemad ja kujult ning aroomilt on nad sarnased metsamaasikatega. Nad alustavad viljakandmist samaaegselt suureviljaliste aedmaasikatega ja annavad saaki kuni sügiseni.

Hea sordi valikust on veel vähe. Istanduses tuleb hoida sordipuhtust, mitte lubades segiminekut teiste sortidega, eriti aga mitte umbroht-sortidega. Kõige sagedamini võib kohata umbroht-sortidest Bahmutkat ja Podveskakat. Neid nimetatakse oma madala saagi ja marjade halva kvaliteedi tõttu umbroht-sortideks ja need tuleb igal aastal istandusest kõrvaldada.

Kuidas eraldada kultuursorte umbroht-sortidest? Kuidas üldse eraldada aedmaasika sorte?

Aedmaasika sorte eraldatakse peamiselt marjade ja lehtede järgi. Üksikute sortide marjad erinevad üksteisest suuruse, värvuse, kuju, maitse ja oma välispinna iseloomu poolest.

Marjade kaal on mitmesugune, kõikides 2 kuni 30 grammi. Värvuselt on aedmaasika marjad — valged, kollased, roosad, punased ja tumepunased. Kuju järgi eraldatakse ümarjaid, ovaalseid, koonusekujulisi, kiilukujulisi ja sugajaid marju. Marjade välispind — sile, roodjas, karvastusega või ilma. Seemned võivad asetuda marjade välispinnal või on sügavamal marjalihas.

Sordid erinevad üksteisest marjaliha värvuse poolest. Marjaliha on valge, roosa ja punane.

Aedmaasika lehel on vars, mille alusel asuvad abilehed. Leht koosneb kolmest lehekesest, mis paiknevad lühikestel varrekestel. Keskmise lehekesese kuju ja varrekesese pikkus on eri sortidel erinev. Lehed on nahksed, elastsed või ilma

elastsuseta, pehmed, läikivad või tuhmjad, karvakestega kaetud või ilma. Lehevars on kaetud kas püstjate või varre vastu liibuvate karvakestega. Lehevarre alusel asuvad abilehed võivad olla valged, rohelised, roosad ja punased; osal sortidel on nad laiad, teistel kitsad.

Moskva oblastis on tunnustatud standard-sortideks järgmised tootmises katsetatud sordid:

K o m s o m l k a — väga saagirikas sort. Kõrge saagi ja marjade kõrge kvaliteedi tõttu on Komsomolka praegusel ajal esimene koht teiste kultuursortide hulgas. Komso-

Aedmaasikas Saksa Evern.
Kõige varasem sort.

molkal on suured, punased, läikivad ja ebasümmeetrilise ribilise kujuga marjad. Liha on punane, tihe, hapukasmagus. Seemned asetsevad sügavamal lihas. Puhmik on keskmise suurusega ja tihedalt lehestatud. Lehed on rohelised, läikivad, keskmiselt kortsulised, keskmiselt roodjad, karvakesteta. Abilehed on roosad. Õied on ühesoolised, kuna omavad ainult emakaid, mispärast on ilmtingimata vaja selle sordi kõrvale istutada teisi tolmukaid omavaid sorte. Marjade valmimise aeg — keskmine. Komsomolka ja Mõssovka on uued A. V. Petrovi poolt Moskva tsooni puuviljanduse katsejaamas aretatud sordid.

Saksa Evern (Roštšinskaja) on standard-sortidest kõige varasema valmivusega. Omab kõrgeid maitseomadusi. Esimestena valminud marjad on kõige suuremad — kiilukujulised, ribilised; järgnevad — pikergused, ribitud ja keskmise suurusega. Värvuselt on marjad helepunased. Marjad on läikivad ja karvakesteta. Liha on marja keskkoahas valge, äärte poole muutub roosaks, mahlane, õrn ja magus. Seemned on kergelt surutud viljalihasse. Puhmik on kõrge, püstjas ja tiheda lehestikuga. Lehed on keskmise suurusega, helerohelised, väheste karvakestega kaetud ja väga õrnad. Keskmine leheke on ovaalse, rombja kujuga. Keskmise lehekese varreke on kaks korda pikem kõrvaloleväist. Lehevars on pikk, peenike ja kaetud püstjate karvakestega. Abilehed on roosad või heleroosad. Saksa Evern kui kõige varasem sort kannatab kõige rohkem kevadiste öökülmade all. Sademeterikkail aastail kahjustab marju tugevasti harilik hahkhallitus.

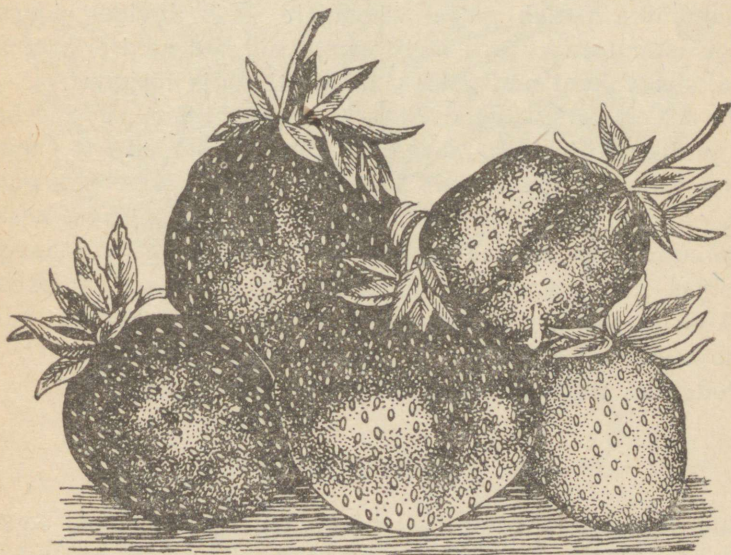
Saksonka (Kuningas Albert) on üks hilisema valmivusega sorte. Väga viljarikas. Esimesed marjad on suured, ribilised, sugajad. Hilisemad marjad on keskmise suurusega ja ümarja-koonilise kujuga. Marjad on punased ja karvakestega kaetud. Liha on punane, mahlarikas, hapu ja aromaadne. Seemned asetsevad sügaval lihas. Puhmik on

madal ja keskmise lehestikuga. Lehed on väikesed, rohelised, roodjad, kergelt läikivad ja karvakestega kaetud. Keskmise lehekese varreke on külgmistest kaks korda pikem. Lehevars on kaetud varre vastu liibuvate ja ülessuunatud karvakestega. Õievarred on pikad, tugevad ja ulatuvad üle lehestiku. Võrreldes teiste sortidega kannatab Saksonka vähem kevadiste öökülmade all, kuna tema alustab õitsemist veidi hiljem.

Saksonka. Hiline sort.

Mõssovka on uus A. V. Petrovi poolt Moskva tsooni puuviljanduse katsejaamas aretatud varane sort, mis valmib Saksa Everniga üheaegselt. Esimesed marjad on suured, koonuse või ovaalse kujuga, hilisemad — ümarjas-ovaalse kujuga. Marjad on punased, läikivad. Seemned asetsevad kergelt lihas. Liha on punane, õrn, magus, mahlarikas ja väga maitsev. Marjad on head värskelt tarvitamiseks. Puhmik on püstjas ja kõrge. Leht on keskmise suurusega, heleroheleline ja läikiv. Keskmise leheke on laia, ovaalse kujuga, roodjas. Keskmise leheke varreke on külgmistest pikem. Lehevars on peenike, pikk ja kergelt karvadega kaetud. Aebilehed on roosad.

Mõssovka. Valmib Saksa Everniga samaaegselt.

On vaja tunda ka umbroht-sorti.

Bahmutka umbroht-sorti on kõige parem eraldada marjade järgi. Bahmutka marjad on väikesed, ümarjad ja omavad kaela. Seemned asetsevad sügaval lihas, mille tõttu on marja pealispind ebatasane. Värvuselt on mari roosa. Liha on kobe, õrn ja mõrkjas. Bahmutka puhmik on kõrge, laialihargnev ja tiheda lehestikuga. Leht on keskmise suurusega, elastne, läiketu ja keskmiselt karvastatud. Keskmise leheke on ovaalne. Keskmise lehekese varreke on külgmistest kaks korda pikem. Väliselt on Bahmutka puhmik ja leht kergelt sarnased Saksa Everni omadega. See raskestab väheste kogemustega aednikel istanduse puhastamist. Seepärast on kõige parem puhastada istandus vilja kandmise ajal, kuna Bahmutka marjad on kergesti eraldatavad teistest sortidest.

Bahmutka annab palju võsundeid, mis levides igasse külge istanduse kiiresti umbrohustavad. Kui neid ei kõrvaldata, siis võivad nad põhisordi täiesti välja tõrjuda.

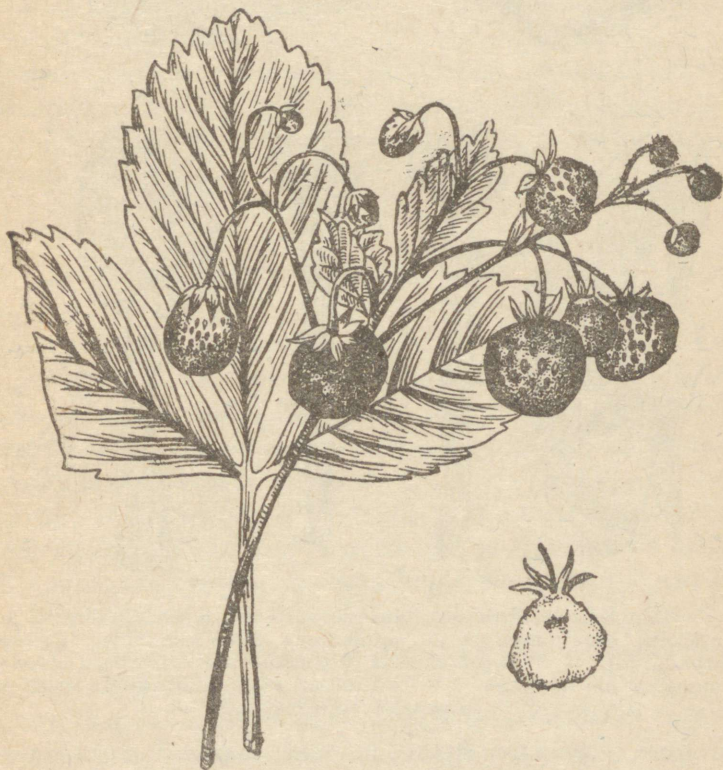
Podveska — väheviljakas umbroht-sort. Podveskal on pikliku kujuga punased marjad. Seemned on nagu Bahmutkalgi sügaval lihas. Liha on punane. Podveska puhmik on keskmise suurusega. Lehed on tumerohelised, keskmise suurusega, karvakesteta. Keskmise leheke on peaaegu ümarjas. Leht on painutatud. Keskmise lehekese varreke pikkus on võrdne külgmistega. Lehevars on kaetud harvade püstjate karvakestega. Abilehed on roosad.

Podveska nagu Bahmutkagi annab palju võsundeid.

MUULUKAS.

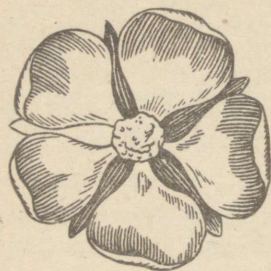
Suureviljalist aedmaasikat nimetatakse eksikombel sagedasti muulukaks. Tegelikult on aedmaasikas ja muulukas täiesti erinevad taimed. Nende peamine erinevus seisab õie ehituses. Aedmaasikal on reeglina tolmukad (õie isas-sugu-

organid) ja emakad (õie emas-suguorganid). ühes ja samas õies. Et toimuks viljastumine, peavad tolmukate tolmuterad sattuma emakasuudmele. Ilma selleta ei teki vilja. Muulokail on reeglina puhmikud erinevate õitega. Ühel puhmikul on õitel ainult tolmukad (isas-õied) ja teisel ainult emakad (emas-õied). Et toimuks viljastumine, peab ühelt õielt sattuma tolm teise õie emakasuudmele. Puhmikud, mil on isas-õied, ei anna kunagi saaki.

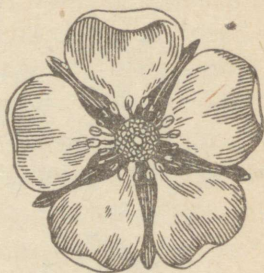

Bahmutka. Umbroht-sort.

Mitte kõik aednikud ei tea seda muuluka omapära. Mõnikord kõneldakse, et muulukad on degenerereerunud. Puhmi-

1

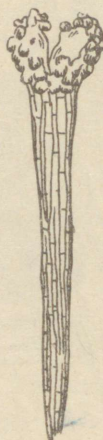
2

3

4

5

1 — tolmukateta, ainult emakatega aedmaasika õis, 2 — aedmaasika õis tolmukate ja emakatega, 3 — sama õis läbilõikes (suurendatud), 4 — tolmlemiseks valmisolevate emakasüdametega aedmaasika õie emakad, 5 — valminud tolmukottidega tolmukas (tugevasti suurendatud).

kud on tugevad, õitsevad igal aastal, kuid saaki ei anna. Sellise nähtuse põhjus on järgmine: isas-õitega puhmikud on tavaliselt arengult tugevamad. Nemad nagu

emas-õitega puhmikud annavad võsundeid ja tütartaimi. Tütartaimed on neil tugevamad kui emas-õitega puhmikuil. Kogemusteta aednik, harvendades ridu, eemaldab nõrgemad puhmikud ja tütartaimed s. o. emas-õitega, kuna järele jäävad tugevamad s. o. isas-õitega. Nii kõrvaldab ta teatud aja jooksul kõik emasõitega puhmikud ja jäävad ainult isasõitega. Need õitsevad, kuid saaki ei anna. Korralikuks tolmlemiseks ja viljakandmiseks tuleb jätta ainult 10% isasõitega puhmikuid, ülejäänud tuleb kõrvaldada.

Ainult ühel muuluka sordil — Milaanol — on õitel nii tolmukad kui ka emakad.

Peale erinevuse õieehituses erinevad muulukad suureviljalistest aedmaasikatest oma värskemate, väga maitsvate ja aromaatsete marjade ning lehtede ja varte tugeva karvastusega.

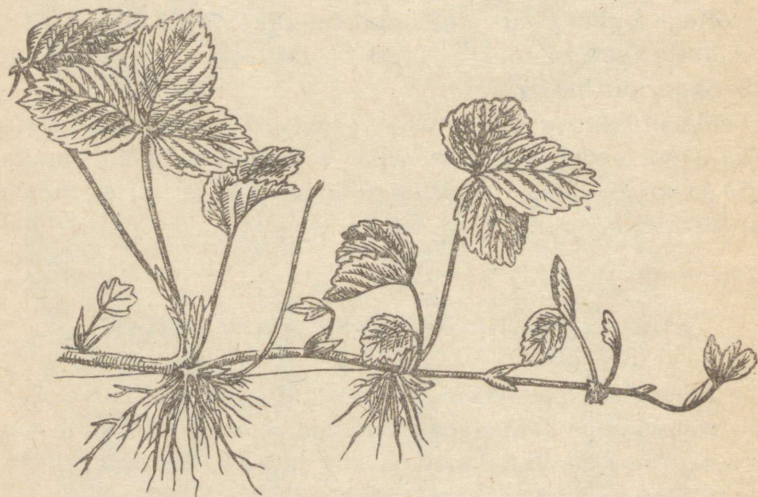
KUIDAS PALJUNDATAKSE AEDMAASIKAT.

Kandeealisel aedmaasika puhmikul arenevad suve keskel vaheldumisi lehtedega võsundid. Nende võsundite sõlmedel arenevad alul lehed ja siis juured. Lehtede rosett, mis areneb võsundi sõlmel, toitub niikaua aedmaasika emapuhmiku arvel, kuni ta juurdub.

Tavaliselt areneb igale võsundile kaks kuni kolm tütartaimet. Tütartaimed, mis asetsevad emapuhmikule lähemal, juurduvad varem ja esimestel elupäevadel saavad emapuhmikult rohkem täiendavaid toiteaineid kui tütartaimed, mis asetsevad võsundi lõpus. Seepärast on esimesed tütartaimed alati tugevamad.

Juurdunud istikute kogus oleneb aedmaasikate kasvutingimustest. Headel toitaineterikastel muldadel saadakse istikuid tunduvalt rohkem kui kehvadel muldadel. Sademeterohketel aastatel juurdub istikuid rohkem kui kuiva-

del aastatel. Suur tähtsus on samuti maaharimistöodel. Mitte mingil juhul ei tohi lubada kooriku tekkimist mullale. Istandust peab õigeaegselt rohima ja mullapinda kobendama, siis saadakse juurdunud istikuid rohkem. Lõpuks on tähtis ka istutusviis. Tihedama istutuse korral saadakse istikuid vähem, võrreldes istandusega, kus üksikute taimede vahel on suuremad vahekaugused.

Võsund noorte tütarainedega.

Senini on saadud aedmaasika istikuid peamiselt tootvatest istandustest s. o. sellistest, mille ülesandeks on toota marju. Aga tootvad istandused on tavaliselt tihedama taimede asetusega. Loomulik, et sellistest istandustest saadakse tütaraimi vähem ja nad on ka nõrgemad. Suurema hulga elujõuliste, tugevate istikute saamiseks on vaja rajada eri emaistandusi.

Emapistanduste rajamisel peab maasikaistikute vahekaugus võetama suurem kui tavalistes tootvates istandustes.

Istutatakse ühes reas — vahekaugusega istikute vahel reas 30—40 sm ja reavahe laiusel 100 sm. Sellistes tingimustes arenevad puhmikud jõuliselt ja annavad rohkem võsun-

Maasika istikud: 1 — suure lehestiku ja vähete juurtega kaheaastane istik, 2 — nõrgalt arenenud lehestiku ja juurekavaga istik; sellised istikud ei ole kasutamiseks kõlblikud; 3 — hea maasikaistik.

deid ning tütartaimed juurduvad paremini, kuna neil on soodsad toitumisvõimalused ja head valgustingimused. Alalisele kohale istutatud tugevate istikute kasvamamineku protsent on suurem ja nad kindlustavad suuremaid saake, eriti aga esimestel aastatel.

Emastandardused peavad olema absoluutselt puhtasordilised ja vabad maasikalesta kahjustustest.

Väga oluline on emastandarduse vanus. Noored taimed annavad tavaliselt rohkem võsundeid. Põhjendatakse seda sellega, et noortel maasika puhmikutel on hästi arenenud juurekava, eriti aga noorte aktiivse elutegevusega juurekeste osas, mis kindlustavad taimi küllaldase hulga toitainetega. Hea toitumisega puhmikud kasvavad hästi ja annavad rikkalikult võsundeid ja tütartaimi. Vanemates istandustes on puhmikuil nõrgem kasv, tütartaimi saab vähem ja need on oma arengult nõrgemad.

Vastavalt Moskva puuvilja- ja marjakasvatuse katsejaama andmetele annavad noortest emapuhmikutest võetud taimed esimestel aastatel suurema saagi kui vanast istandusest võetud taimed.

ISTUTUSMATERJALI VARUMINE.

Aedmaasika istikuid varutakse tavaliselt augusti lõpul ja septembri algul. Soojadel sademeterikastel aastatel, mis on eriti soodsad juuratumiseks, võib istikuid varuda juba augusti keskel.

Istikud varutakse järgmiselt:

Emataimest eraldatakse võsund ja siis kaevatakse lahti (kergitatakse) istiku juured. Et ei vigastataks juuri, tuleb seda teha ettevaatlikult ja täpselt. Samaaegselt võetakse vasaku käega kinni istiku lehtedest, tõmmatakse viimane mullast välja ja asetatakse korvi. Kui võsundil on mitu

tütartaime, siis tuleb kõigiga nii toimida. Tütartaimedest ei eraldata võsundite otsi istanduses, vaid seda tehakse sorteerimisel. Kui korv on täis, siis kantakse see teele ja seal juba toimub istikute sorteerimine, lugemine ja kimpude sidumine.

Sorteerimisel jagatakse istikud kolme valiku rühma: 1) istutamiseks kõlblikud, 2) nõuavad täiendavat juurutamist ja 3) kõlbmatud. Istutamiseks kõlblikud istikud peavad vastama kvaliteedi nõudeile.

Aedmaasika istutusmaterjal peab olema puhtasordiline. Istikuile esitatakse järgmised nõuded: nad peavad olema üheaastased, tervete lehtedega, vabad maasikalesta kahjustustest, lühikeste vartega, terve tugeva südamikuga ja omama vähemalt 5 sm pikkust, arenenud juurekava. Istikud, mis on kõlblikud istutamiseks pärast täiendavat juurdumist, peavad omama tervet südamikku ja üht või kaht lühikeste vartega noort lehte. Kõlbmatud istikud on kaheaastased, maasikalestast kahjustatud, pikaks veninud lehevartega ja nõrga südamikuga. Sügisisel varumisel kõrvaldatakse istikuil ainult võsundi otsad, kevadisel aga — peale võsundite otste ka liigsed lehed.

Liigsed lehed kõrvaldatakse selleks, et vähendada alalisele kohale istutatud taimedes vee auramist. Tavaliselt jäetakse sel juhtumil maasikaistikule üks kuni kaks kõige nooremat lehte, kuna ülejäänud kõik kõrvaldatakse. Võsundite otsad ja liigsed lehed kõrvaldatakse terava noaga.

Istikute varumisel tuleb eriti hoolikalt suhtuda juurtesse. Neid ei tohi puruks rebida väljakaevamisel ja lasta kuivada sorteerimisel. Sorteeritud ja ettevalmistatud istikud asetatakse ühtlaselt juur juure kõrvale ja seotakse 50 tk. ühte kimpu.

Kui istikuid ei transporteerita kaugemale, vaid kasutatakse samas majapidamises, siis võib neid varuda koos mullapalliga. See kindlustab 100%-se kasvamamineku.

Sellisel varumisel tehakse maasikaistiku juures mulda kolmest küljest labidakesega sisselõiked ja võetakse ta ettevaatlikult välja koos mullapalliga. Mullapallidega istikud asetatakse 10—20 kaupa korvi ja viiakse istutuskohale.

Kuivadel aastatel juurduvad tütartaimed halvasti. Võsunditele arenevad lehtede rosetid, kuid juuri ei arene peaaegu üldse mitte ja kui areneb, siis nõrgalt ning needki kuivavad hiljem.

Sellistel juhtudel tuleb kasutada erilist juurutamismenetlust. Juurutamist võib teostada lavadel või märja samblaga erilistes kraavikestes. Tavaliselt kasutatakse maasika istikute juurutamiseks varase kõögivilja alt vabanenud lavasid. Enne istutamist tuleb lavamuld läbi kaevata, mulla tükid purustada ja pind tasandada. Juure algetega aedmaasika istikud istutatakse lavasse 5×10 sm vahekaugusega ja kastetakse korralikult läbi. Viie esimese päeva jooksul tuleb iga päev kasta. Soojuse säilitamiseks kaetakse lavad öösel lavaakende või mattidega. Nädala möödumisel lõpetatakse kastmine ja katmine, kuna selle aja jooksul on istikuile tekkinud noored juured. Sel juhul, kui istikute juurutamiseks kasutatakse sammalt, valitakse ja valmistatakse ette vastav maaala tuulte eest kaitstud kohas, näiteks puuvilja- või marjaia reavahedes. Sel maa-alal kaevatakse 8—10 sm sügavused ja 80 sm laiused kraavikesed. Kraavikeste pikkus oleneb antud koha tingimustest ja võib olla ka erinev. Vesi ja sammal tuleb varakult kohale vedada.

Täiendavale juurutamisele määratud istikud varutakse järgmiselt:

Emapõõsast eraldatakse terava labidaga tütartaimedega võsundid, paigutatakse korvi ja viiakse juurdumiskohale. Võsundi otsad kõrvaldatakse noaga. Sorteerimise juures heidetakse kõrvale kõik nõrgad tütartaimed, kuna vähemalt kahte lehte omavad tütartaimed lähevad juurutamisele.

Kui juurutamisel kasutatakse märga sammalt, siis toimetatakse järgmiselt: kraavikeste põhja ja seintele asetatakse märg sammal. Taimed paigutatakse kraavi ridadena, kusjuures igas reas on 100 taime. Iga rida kaetakse märja samblaga. Samblaga tuleb katta ainult taimede alumine osa, kuna lehed peavad olema katmatud.

Tütartaimede edukaks juurdumiseks on vajalik soojus ja niiskus. Seepärast on soovitatav alustada juurutamist varem, kuna siis areneb juurekava kiiremini. Kui juurutamist alustada hilja, kui ööd on juba külmad (septembri lõpus), siis tuleb juurduvaid tütartaimi öösel katta mattidega, mis päeval eemaldatakse. Juurduvaid tütartaimi tuleb kasta iga päev.

10—15 päeva järel arenevad tütartaimedele juba juured ja 20—25 päeva järel võib neid pikeerida aiamaale. Selleks ajaks on juured saavutanud 10—15 sm pikkuse. Õigeaegselt pikeeritud istikud moodustavad sügise jooksul hea juurekava ja varakevadel võib neid istutada alalisele kohale.

Sademeerikkail aastail, kui niiskust on küllaldaselt, juurduvad tütartaimed hästi, kuid selle peale vaatamata esineb hulganisti juurdumatuid või vähe juurdunud. Kui sellised tütartaimed pärinevad puhtasordilisest istandusest, siis on otstarbekohane kasutada eespool toodud juurutamisviise. Lavades kasvatatud istikud on kvaliteedilt paremad ja nende kasvama mineku protsent on suurem, kuid nende kasvatamine on kallim.

ISTIKUTE HOID.

Varutud ja kimpu seotud aedmaasika istikud tuleb kõigepealt kasta juurtega vette. Edasi puhastatakse ja tasandatakse väike plats eraldi kohale, kusjuures on soovitatav,

et see oleks ühelt küljelt varjatud (näiteks kүүni või mõne teise ehitise sein). Vee kogumise vältimiseks kaetakse plats 5 sm paksuselt liivaga. Liiv kastetakse korralikult läbi. Sellele platsile asetatakse tihedalt üksteise vastu aedmaasika istikute kimbud. Külgedelt ümbritsetakse selliselt kohale asetatud istikud märja samblaga. Kui istikute kimbud asetada hõredalt, siis juured kuivavad ja istikud hävivad. Hoidmise ajal istikuid pealt mitte valada, kuna siis vesi valgub lehtede kaudu südamikku ja võib seal esile kutsuda südamiku ja abilehtede mädanemist. Juurte niiskust tuleb kontrollida iga päev. Kui juured ei ole külaldaselt niisked, siis tuleb nad teistkordselt kasta vette ja uuesti paigutada hoiuplatsile.

Sellisel viisil võib aedmaasika istikuid hoida viis kuni seitse päeva. Selle aja jooksul moodustuvad neil täiendavad noored, valged juurekesed.

AEDMAASIKA ISTIKUTE TRANSPORT.

Transportimisel suurtele kaugustele pakitakse aedmaasika istikud kastidesse. Kastid võivad olla väga mitmesugused, kuid nad ei tohi olla suured. Tavaliselt kasutatakse sel eesmärgil puuvilja- või munakaste. Kasti põhja asetatakse märg sammal. Aedmaasika kimbud tuleb asetada kasti tihedate ridadena ja selliselt, et lehed oleksid suunatud kasti seinte poole, kuna juured sissepoole. Kui kast on kitsas, siis asetatakse istikute kimbud kahte ritta, kui lai — siis nelja ritta.

Olenevalt kasti kõrgusest, asetatakse istikute kimbud kahte kuni kolme, kuid mitte rohkemasse kihti. Kõikide kimburidade juured paigutatakse märja sambla vahele ja üles juurte kohale asetatakse samuti märja sambla kiht. Madalates kastides võib istikuid pakkida teisiti: kasti põhja

ja külgedele asetatakse märg sammal. Aedmaasika istikute kimbud paigutatakse juured allpool kasti põhja märjale samblale. Peale selle kastid suletakse.

Pakkimisel tuleb hoolega jälgida, et istikute kimbud oleksid asetatud hästi tihedasti. Hõredalt pakituna võivad istikud transportimise ajal ära kuivada.

Kasti pealmisel küljel ja külgmistel seintel peavad olema õhuavad, mis võimaldavad õhu juurdepääsu istikuile.

Aedmaasika istikute transportimisel suurtele kaugustele ähvardab neid teel juurte kuivamise ja lehtede ning südami-
miku mädanemise oht. Juurte kuivamine esineb sel juhul, kui sammal ei ole küllaldaselt niiske ja kui kimbud ei ole paigutatud tihedalt. Lehed ja südamikud riknevad siis, kui kastil pole õhuavasid või kui kastid on liiga suured ning õhu juurdepääs pakitud istikuile ei ole küllaldane. Nii esimesel kui ka teisel juhul hävivad aedmaasika istikud.

Hea pakkimise puhul võivad aedmaasika istikud olla teel viis kuni kuus päeva. Aedmaasika istikuid transportida suurtele kaugustele on parem sügisel.

Aedmaasika istikute transport läheda maa peale (kuni 100—150 kilomeetrit) ei nõua erilist pakkimist. Sel korral kaetakse veokikasti põhi märja samblaga, kuhu asetatakse tihedalt aedmaasika istikute kimbud. Viimased asetatakse põiki — juured juurtega kohastikku. Iga rea juured kaetakse märja samblaga. Kihi kõrgus ei tohi ületada 70 sm. Üles asetatakse juurte kohale samuti märga sammalt ja lõpuks kaetakse kogu koorem presendiga.

Kui selliselt pakitud aedmaasika istikud jõuavad istutus-
kohale, peab nad otsekohe lahti pakkima, üle vaatama ja paigutama päikese eest kaitstud kohta. Istutamise-
ga tuleb alustada võimalikult kohe. Mida lühem on ajavahemik em-
istandusest aedmaasika istikute väljakaevamise ja alalisele
kohale istutamise vahel, seda parem on nende kasvama-
minek.

Kõige parem on, kui igal kolhoosil, kes kasvatab marja-kultuure, on emaistandus.

Uldiselt kannatavad aedmaasika istikud transporti halvasti. Teel kaotavad istikud lehti ja juuri ning mõnikord riknevad või kuivavad südamikud. Iga kord ei ole võimalik kohale jõudnud istikuid samal päeval istutada. Kõik see põhjustab väga suuri kadusid istutamisel. Kuna üks emaistanduse hektaar võib anda 500 000 kuni 1 000 000 aedmaasika istikut, siis tootva istanduse iga hektaari jaoks on vaja ainult 0,1—0,2 hektaari suurune emaistandus. Iga majapidamine, kel on aedmaasikate emaistandus, võib istikuid istutada mullapallidega, mis tunduvalt kiirendab viljakandmist. Kõige parem on aedmaasika istikuid istutada varumise päeval. Üks lüli või brigaad varub istikuid, kuna teine samaaegselt istutab.

KOHA VALIK.

Aedmaasikate istutamiseks tuleb valida tasane, võrdlemisi kerge kallakuga maa-ala, kus üleliigse vee äravool on kindlustatud.

Märgadele madalikele ei ole otstarbekohane rajada aedmaasika istandusi. Kevadel seisab neis kohtades kaua lume sulamisest tekkinud vesi ja samuti ka suvel peale tugevaid vihmaseid. Liigeses niiskuses hakkavad aedmaasikad mädanema ja lähevad välja.

Ei tule aedmaasika istandusi rajada ka kõrgetele lahtistele küngastele. Kõrgetelt küngastelt puhub tuul talvel lume ära ja aedmaasikad ilma kaitsva lumikatteta kannatavad talvekülmade all või nad külmuvad täiesti välja. Peale selle puuduvad neis kohtades mulla niiskusevarud, mis kindlustaksid aedmaasikate hea kasvu ja viljakandmise. Neis kohtades kannatavad aedmaasikad suvel mullaniis-

kuse vähesuse all ja seetõttu arenevad puhmikud nõrgalt ja marjad on väikesed ja kuivad.

Aedmaasika istutamiseks on parimateks muldadeks — nõrgalt ja keskmiselt leetunud liivsavid. Maa-alad, kus leidub orasheina või teisi mitmeaastasi umbrohte, ei sobi aedmaasikate istanduse rajamiseks.

KAITSEISTANDUSED.

Aedmaasika istandus on soovitav rajada tuulte eest kaitstud kohta. Sellistes kohtades säilib lumi talvel ja kattes aedmaasikaid ühtlase kihina kaitseb viimaseid külmumise eest. Hea lumikatte tõttu on kevadel muld kindlustatud küllaldase niiskusega. Kaitstud kohtades ei vähenda tuul kastmise mõju ega kuivata marju; marjad saadakse suured, mahlakad ja ilusad. Kaitsmata kohtades on head saaki raske saada.

Seepärast on aedmaasikat otstarbekohane istutada metsavahelistele ja metsaga piiratud põldudele, noore puuvilja-aia reavahedesse jne.

Kui on olemas maa-ala, mis igati sobib aedmaasika istanduse rajamiseks, kuid see pole kaitstud, siis tuleb juba varakult asuda kaitseistanduse rajamisele. Viimane tuleb rajada kiiresti kasvavatest puudest — pappel, paju. Võib istutada ka kaske, pärna, vahtrat. Vaheldumisi kiiresti kasvavate puudega tuleb istutada ka head kaitset andvaid, tugevakasvulisi puude liike, nagu kuuske jne.

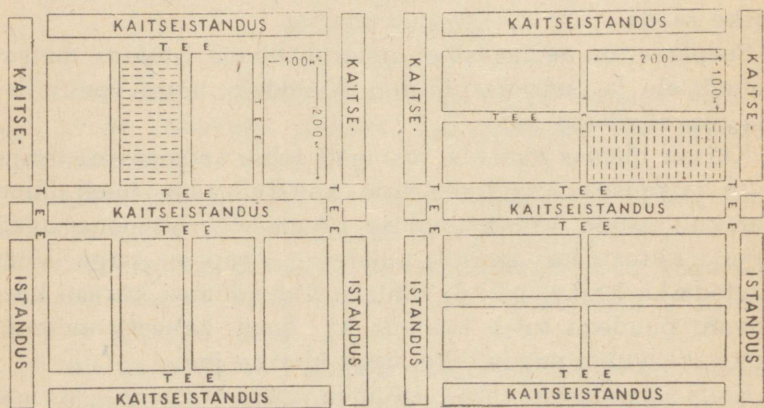
Kaitseistandused tuleb istutada viie-realistena. Kolme keskmise rea istutamisel kasutada tugevakasvulisi liike, kahes äärmises reas aga madalakasvulisi, nagu kollast akaatsiat või korvipaju. Olenevalt antud koha tingimustest, võib kasutada ka kirsipuid ja sõstrapõõsaid. Kaitseistanduses võetakse reavahe laiuseks 2 m ja üksikute istikute vahel reas 1 m.

Kaitseistandused peavad olema teatud kautusel aedmaasika ridadest, kuna vastasel korral nad võtavad oma juurtega aedmaasikate eest toitained ja niiskust. Soovitavaks vahekauguseks on 6—8 m. Seda vaheriba kasutatakse tavaliselt teena.

Individuaalajas võib aedmaasikaid istutada puuviljaaiareavahedesse või mõne ehitise lähedale. Seal on tal vajalik kaitse tuulte eest nii talvel kui ka suvel.

MAA-ALA JAOTAMINE KVARTALITESSE.

Kvartalite suurus oleneb antud majapidamise aedmaasika istanduse suurusest. Kaheksaväljalise külvikorra juures, kui aedmaasika juurdetuleva välja suurus on 2 hektari, võib maa-ala jagada kvartalitesse järgmiselt:

Maa-ala kvartalitesse jaotamise skeem. Iga kvartali suurus — 2 ha. Kvartalite ja ridade asetus oleneb antud koha reljeefist. Kogu maa-ala on ümbritsetud kaitseistandusega.

Sellisel jaotusel võrdub iga kvartal 2 hektariga. Aedmaasika read on 100 m pikkused. Kvartalite vahel on

3 meetri laiused ja kvartalite ja kaitseistanduse vahel 6 m, laiused teed.

Olenevalt mullastutingimustest, ei ole aedmaasika istandusele alati võimalik anda ristküliku, vaid tal võib olla väga mitmesugune kuju. Kuid ristküliku kujul on teatud eelis — nimelt võimaldab see paremini maaharimistöid mehhaniseerida.

Eespooltoodud skeemidel oleneb ridade suund maapinna kallakusest. Read tuleb asetada põiki kallakut. Väikeste kallakute juures ja neil juhtudel, kui aedmaasikaid kastetakse allavoolava veega (ridade vahel), asetatakse read piki kallakut.

Teede asetus ja nende laius peab kindlustama saagi ja umbrohu äraveo ja sõnniku juurdeveo võimalused.

Maa-ala kvartalitesse jaotamiseks on vajalikud ekker ja metallist maamõõdulint. Ekkeri abil määratakse täisnurgad ja maamõõdulindi abil mõõdetakse pikkus ja laius. Täpseks viseerimiseks on vajalikud 2 m kõrgused viseerimislatid. Maa-ala jaotamisel tuleb kvartalite nurkadesse lüüa kindlad vaiad. Nende vaiadega määratakse kvartalite piirid. Need on vajalikud kvartalite sisemisel ridadesse jagamisel.

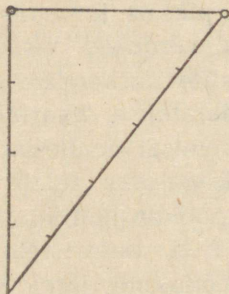
Ridade asukoha kindlaksmääramiseks tuleb kvartalite nurkadesse lüüa viseerimislatid (vaiade juurde).

Kahe viseerimislati vahele, risti tulevastele ridadele, tõmmatakse maamõõdulint ja mõõdulindi järel märgitakse varem valmistehtud vaiade abil ridade ja viirgude asukohad. Kui majapidamises leidub küllaldaselt hulgal peenikest metall-trossi, siis on võimalik märkida veelgi lihtsamalt: metall-trossile joodetakse vastavalt ridade ja viirgude vahekaugustele märged. Tross tõmmatakse (risti tulevastele ridadele) kvartali pikkuselt pingule ja sellele joodetud märgete järgi tõmmatakse istutusnöörid.

Individuaalaedades, kus ei ole ekkerit ega maamõõdulinti, jaotatakse maa-ala järgmiselt. Võetakse näiteks,

mööda aia piiret sirgjoon, millele kujundatakse täisnurga all ristjoon. Täisnurga määramiseks võib kasutada lihtsat nööri. Selleks teema nööri 3, 4 ja 5 meetri järel sõlmed. Esimese s. o. 3 m pikkuse osa nööri tõmbame pingule mööda algsirget ja kinnitame ta vaiade külge mõlemas otsas. Edasi viime 4-m pikkuse nööriosa risti algsirgele ja lõpuks ühendame mõlemad nööriotsad lähtepunktis. Saame seega kolmnurga, mille küljed on 3, 4 ja 5 meetrit. Kolme- ja neljameetriliste külgede vahel olev nurk on alati täisnurk. Edasine maa-ala jaotamine teostatakse möödulindi või nööri abil.

AIA PIIR

Maa-ala jaotamine nööri abil.

MAA ETTEVALMISTAMINE.

Mulla viljakus oleneb mulla struktuurist ja toitainete sisaldusest. Parimaks mulla struktuuriks on sõmeraline struktuur. Vesi ja õhk pääsevad sõmeralise struktuuri juures mulda palju kergemini. See loob soodsad tingimused

kõikidele mullas toimuvatele protsessidele, mis rikastavad mulda toitainetega.

Mulla sõmeraline struktuur saavutatakse peamiselt mitmeaastaste heinte kasvatamisega ja õige maaharimise ning väetamisega.

Mitmeaastased heinad, nagu ristik ja timut, moodustavad mullas hiigeljuurtemassi. Mitmeaastaste heinte juured loovad oma elutegevuse kestel ja ka surnult vastavad tingimused sõmeralise mullastruktuuri tekkimiseks.

Peale selle liblikõielised (ristik, vikk, lupiin ja hernes) rikastavad mulda lämmastikuga. Liblikõieliste taimede juurtel on erilised moodustused — mügarad. Neis mügarais elavad bakterid, kes on võimelised siduma vaba õhu lämmastikku ja surres rikastavad nad mulda lämmastikuga.

Mulla viljakuse tõstmiseks kasutatakse kolhooside ja sovhooside aedmaasika istandustes eri külvikordi. Moskva oblastis soovitatakse järgmisi külvikordi:

K a h e k s a v ä l j a l i n e k ü l v i k o r d .

Esimene väli — kaer mitmeaastaste heinte — ristiku ja timuti külviga. Hapused muldasid tuleb sügisel lubjata.

Teine väli — esimese aasta ristik. Kevadel antakse superfosfaati ja kaalisoola ja äestatakse.

Kolmas väli — teise aasta ristik. Kevadel antakse superfosfaati ja kaalisoola ning äestatakse. Peale ristiku niitmist küntakse. Aedmaasikad istutatakse kas sügisel või järgmisel kevadel.

Neljas väli — aedmaasika uus istandus. Peale istutamist kaetakse aedmaasika puhmikute vahed sõnnikuga, arvestades 20 tonni sõnnikut hektaarile.

Viies väli — kandeealise aedmaasika esimese aasta

istandus. Maikuu antakse pealtväetisena lämmastikku (salpeetrit või ammooniumsulfaati). Aedmaasika puhmikute vaheline pind kaetakse õlgedega või õlgse sõnnikuga.

Kuues väli — kande-ealise aedmaasika teise aasta istandus. Antakse täismineraalväetis ja kaetakse pinnas.

Seitsmes väli — kande-ealise aedmaasika kolmanda aasta istandus. Antakse täismineraalväetis ja kaetakse pind sõnnikuga, arvestades vähemalt 40 tonni hektaarile.

Kaheksas väli — kande-ealise aedmaasika neljanda aasta istandus. Antakse täismineraalväetis ja pind kaetakse õlgedega või õlgse sõnnikuga.

Kümneväljaline külvikord.

Esimene väli — kaer ristiku külviga.

Teine väli — esimese aasta ristik.

Kolmas väli — teise aasta ristik.

Neljas väli — aedmaasika uus-istandus.

Viies väli — kande-ealise aedmaasika esimese aasta istandus.

Kuues väli — kande-ealise aedmaasika teise aasta istandus.

Seitsmes väli — kande-ealise aedmaasika kolmanda aasta istandus.

Kaheksas väli — kande-ealise aedmaasika neljanda aasta istandus.

Uheksas väli — kande-ealise aedmaasika viienda aasta istandus.

Kümnes väli — rühvelviljad.

Kümneväljalise külvikorra puhul toimub maaharimine ja väetamine samuti kui kaheksaväljalises külvikorras. Selline külvikord sobib seal, kus kasvatatakse keskmise ja hilise valmivusega aedmaasika sorte, nagu Koralkat ja

Saksonkat. Need sordid on võrreldes varaste sortidega (Saksa Evern) pikemaerialised ja annavad hästi saaki viie aasta jooksul.

Neil juhtudel, kui külvikord ei ole majapidamisse veel täielikult sisse viidud ja aedmaasikaid istutatakse üle ühe või kahe aasta, annab väga häid tulemusi haljasväetise kasutamine. Sel otstarbel on kõige parem külvata lupiini või vikki, kuna need kuuluvad liblikõieliste hulka ja seega rikastavad mulda lämmastikuga. Lupiin annab hiiglasuure orgaanilise massi ja tiheda külvi puhul lämmatab ta umbrohud. Enne sissekülvamist rullitakse lupiin ja vikk maha.

Olenevalt antud majapidamise tingimustest ja väljavahitud maa-ala mullastusest, tuleb haljasväetist kasutada üks või kaks aastat.

Haljasväetisel on sõnniku ees teatud eelised. Sõnnikuga satub tavaliselt mulda ka suur hulk umbrohu seemneid. Haljasväetisega ka need umbrohu seemned, mis leidsid mullas, hävivad, kuna neist kasvanud taimed küntakse enne seemne valmimist koos haljasväetisega mulda. Haljasväetise korral kasutatakse järgmist külvikorda.

K u u e v ä l j a l i n e k ü l v i k o r d .

Esimene väli — vikk söödaks või lupiin haljasväetiseks.

Teine väli — vikk või lupiin haljasväetiseks.

Kolmas väli — aedmaasika uus-istandus.

Neljas väli — kande-ealise aedmaasika esimese aasta istandus.

Viies väli — kande-ealise aedmaasika teise aasta istandus.

Kuues väli — kande-ealise aedmaasika kolmanda aasta istandus.

Liblikõielistele (lupiin, vikk jne.) tuleb anda mineraalväetist kaalisoola ja superfosfaadi näol. Superfosfaati võib

asendada fosforiidiga, kuid viimast tuleb anda enne eelmise aasta sügisküнди.

Vikk ja lupiin tuleb sisse künda pärast õitsemist, kui tekiavad rohelised kaunad.

Peale kahekordset lupiini või mõne teise liblikõielise sisseküндmist haljasväetisena (esimese ja teise külvikorra väljal) leidub mullas rikkalikult orgaanilisi aineid, tal on hea struktuur ja esimesel 2—3 aastal pärast istutamist kasvab neil muldadel aedmaasikas hästi. Kui aedmaasika puhmikud arenevad hästi ja omavad rikkalikku rohelist lehestikku, siis võib isegi mineraalväetisi vähem anda.

Kui ei olnud võimalik maad varem ette valmistada, kuid aedmaasikaid tahetakse samal aastal istutada, siis tuleb anda sellele maale tublisti sõnnikut, s. o. vähemalt 80 tonni hektaarile.

Individuaalajas tuleb samuti tarvitusele võtta kultuuride järjestus, kus aedmaasikas vaheldub köögiviljadega. Kogu individuaalaed või ka osa sellest, vaatamata sellele, kas ta asub viljapuude ridade vahel või mitte, jagatakse 10-ks võrdseks osaks.

Esimesele osale antakse sõnnikut, segatakse see hästi mullaga ja peale sõnniku andmist istutatakse kohale kapsaistikud. Teisele osale antakse tuhka või mineraalväetisi ja seda kasutatakse kartuli, peedi, porgandi või mõnede teiste juurviljade kasvatamiseks. Kolmandal väljal kasvatatakse kurki, tomatit, kõrvitsat ja pöösaskõrvitsat, millele antakse mineraalväetist ja istutusaukudesse kõdunenud sõnnikut või väljaheidete ja turba komposti. Neljandal osal kasvatatakse hernest, uba ja aeduba, millele antakse väetisena tuhka. Viiendale osale antakse sõnnikut ja pannakse kevadel varane kartul. Juulikuus koristatakse varane kartul, maa küntakse või kaevatakse ümber ja augusti lõpul või septembri algul istutatakse kohale aedmaasikas. Kuuendal osal on noor aedmaasikas ja kui ta istutati mullapallidega,

siis annab ta juba väikese saagi. Noortele puhmikutele antakse mineraalväetist või turba- ja väljaheidete komposti ning pinnas kaetakse paberi või õlgedega. Seitsmendal osal olevale teise aasta aedmaasikale antakse mineraalväetist ja pinnas kaetakse sõnnikuga. Kaheksandal osal olevat kolmanda aasta aedmaasikat väetatakse mineraalväetistega ja puhmikute vaheline pind kaetakse õlgede või paberiga. Üheksandal osal olevale neljanda aasta aedmaasikale antakse mineraalväetist ja pinnas kaetakse sõnnikuga. Kümnendal põllul olevat aedmaasikat väetatakse mineraalväetistega; peale viljakandmise lõppu küntakse või kaevatakse maa ümber ja järgmisel aastal peale sõnniku või fekaalväetise andmist istutatakse sinna jälle kapsad.

KULTUURIDE JÄRJESTUS INDIVIDUAALAIAS.

- I. Kapsas sõnnikväetisega.
- II. Kartul, peet, porgand või teised juurviljad mineraalväetisega.
- III. Kurk, tomat, põõsaskõrvits ja kõrvits. Väetatakse kõdunenud sõnnikuga.
- IV. Hernes, uba, aeduba. Väetatakse tuhaga.
- V. Varane kartul sõnnikväetisega. Sügisel istutatakse aedmaasikad.
- VI. Noored aedmaasikad. Pinnas kaetakse õlgede või paberiga.
- VII. Teise aasta aedmaasikas. Väetatakse mineraalväetistega ja pinnas kaetakse sõnnikuga.
- VIII. Kolmanda aasta aedmaasikas. Väetatakse mineraalväetistega ja pinnas kaetakse õlgedega.
- IX. Neljanda aasta aedmaasikas. Väetatakse mineraalväetistega ja pinnas kaetakse sõnnikuga.

X. Viienda aasta aedmaasikas. Sügisel kaevatakse maa ümber ja järgmisel aastal alustatakse jälle köögiviljadega.

Leetunud liivsavimuldadel on õhuke künnikiht. Tavaliselt ei ületa see 15—17 sentimeetrit. Aedmaasikas aga nõuab palju sügavamat mullakihti. Seepärast tarvitusele võttes mitmeaastaste heintega külvikorda või kasutades haljasväetist on vaja künnikihti järk-järgult süvendada, viies selle 20—25 sm sügavuseni.

Künnikihi süvendamine ükskõik missuguses külvikorras toimub ainult neil aastail, kui küntakse sisse ristikusööti, haljasväetist või sõnnikut. Pinnale toodud alumine kiht peab olema hästi segatud kogu künnikihi ulatuses. Selle saavutamiseks küntakse tavaliselt kaks korda: esimene kord — sügavusega 25 sm, teine kord — väiksema sügavusega, näit. 13 sm.

ISTUTUSEELNE MAAHARIMINE.

Istutuseelne künd tuleb teha täies sügavuses. Aedmaasikate sügisel istutamisel tuleb vastav maa-ala künda vähemalt 15 päeva enne istutamist. Peale kündmist maa-ala äestatakse ja tasandatakse. Tasandamisel tuleb kõrvaldada väljaulatuvad harjad, vaod, väikesed lohukesed jne.

Kevadise istutamise korral tuleb maa künda juba sügisel. Kevadel, kui maa on juba enam-vähem kuivanud, kultiveeritakse ja tasandatakse seda.

Kui aedmaasikas istutatakse mitmeaastaste heinte järel, siis tuleb künni juures hoolega jälgida, et künnikiht pöörduks täielikult ümber.

Aedmaasika istutamiseks individuaalaedades tuleb maa sügavalt künda või labidaga ümber kaevata. Enne seda antakse maale sõnnikut või turba ja väljaheidete komposti. Maaharimisel segatakse väetis hoolikalt läbi.

VAETISED.

Väetised on orgaanilised ja mineraalsed. Orgaanilised väetised koosnevad peamiselt taime jäätmeist ja sisaldavad kõiki aineid, mis on vajalikud taimede toitumiseks. Orgaaniliste väetiste toitaineid on taimedele kättesaadavad alles pärast väetiste täielikku lagunemist. Orgaanilisteks väetisteks on sõnnik, kompost, turvas ja haljasväetis. Peamised keemilised elemendid, mis on vajalikud taimede toitumiseks, on lämmastik, fosfor ja kaalium. Kõikides orgaanilistes väetistes leidub neid elemente ja seepärast nimetatakse neid täisväetisteks.

Mineraalväetised sisaldavad ühte või harukordadel ka mitut toiteelementi. Näiteks ammooniumsalpeeter sisaldab ainult lämmastikku, superfosfaat ainult fosforit ja kaalisool ainult kaaliumi. Selliseid väetisi nimetatakse ühekülgsseteks.

Aedmaasikale tuleb anda orgaanilisi väetisi istutuseelse maaharimise ajal. Järgmistel aastatel kaetakse maasika puhmikute vaheline pind pärast esimest kevadist pinnase kohendamist sõnnikuga. Mullaga segatakse see sõnnik alles pärast saagi koristamist, sellele järgneva pinnase kobendamise ajal. Sõnniku kogus oleneb mulla omadustest ja eelnevast harimisest. Kui maa on eelnevalt hästi haritud, siis esimesel 2—3 aastal ei ole sõnnik vajalik või seda võib anda väikeses koguses pinnase katmise otstarbel õlgse sõnnikuna. Selline vihmade poolt hästi läbiuhutud sõnnik on heaks aluseks valmivatele marjadele.

Kande-ealise aedmaasika istandusele antakse mineraalväetist kahes osas: esimene kord kevadel enne kasvu algust ja teine kord pärast saagi koristamist. Viljakandmisest kurnatud aedmaasikail on eriti suur toitainete vajadus. Peale selle tuleb arvestada, et sügisel toimub õiepungade moodustumine. Kasutades suvel antud väetist varub aedmaasikas rikkaliku toitainete tagavara juurekava rakkude

desse ja seega on kindlustatud järgmise aasta hea kasv ja saak. Hästi arenenud puhmikuid kahjustab külm palju vähem. Mineraalväetisi on parem anda vihmase ilmaga. Kui on võimalusi, siis on soovitatav aedmaasikaid enne väetamist kasta. Sõnniku või haljasväetisega rikkalikult väetatud muldadel võib kasutada poole väiksemaid mineraalväetise norme või anda mineraalväetist ainult pärast saagi koristamist.

Kui istandust väetatakse ainult mineraalväetistega, siis tuleb arvestada väetisliigi osas hektaari kohta 90 kg puhttoitaineid. Kui peale selle antakse veel sõnnikut, siis on küllaldane, kui hektaarile antakse iga väetisliigi osas 60 kg puhttoitaineid. Hapudel muldadel tuleb superfosfaat asendada fosforiidiga. Fosforiidis leiduvad toitained on raskesti lahustuvad ja seepärast fosforiidi normi suurendatakse. Fosforiidi andmisel arvestatakse 120 kg puhttoitaineid hektaarile. Lämmastikväetisi (ammooniumsulfaati, salpeetreid) ei ole otstarbekohane anda korraga, vaid kolmes osas: esimene osa — vara kevadel; teine osa — pealtväetisena marjade valmimise ajal ja kolmas osa — pärast saagi koristamist.

Eri mineraalväetiste normid olenevad nende toitainete (puhttoitainete) sisaldusest. See on mineraalväetistel erinev. Näiteks ammooniumsalpeetris on lämmastikku 34%, ammooniumsulfaadis aga — 20%. Järelikult ei tule ammooniumsalpeetrit ja ammooniumsulfaati anda ühesugusel hulgal. Selleks, et teada saada, kui palju tuleb näiteks anda hektaari kohta ammooniumsulfaati, tuleb teha lihtne arvestus. Meil on teada, et hektaarile tuleb anda 90 kg lämmastikku. See 90 kg meie korrutame 100-ga ja jagame 20-ga (lämmastiku protsent ammooniumsulfaadis).

Saame, et ammooniumsulfaati tuleb anda hektaarile 450 kg. See vastab 90 kg puhttoitainele.

Individaalaedade väiksetel pindadel arvestatakse mine-

raalväetisi 1 ruutmeetri kohta. Olenevalt mulla viljakusest antakse mineraalväetisi järgmisel hulgal:

1. Salpeetrit 20—30 grammi või ammooniumsulfaati 45—50 grammi.

2. Kaalisoola 25—30 grammi.

3. Superfosfaati 45—50 grammi või fosforiiti 60—80 gr. Fosfor- ja kaaliväetisi võib asendada tuhaga, andes viimast 100—200 grammi ühele ruutmeetrile ja lämmastikväetisi hästi kõdunenud turba ja väljaheidete kompostiga, arvestades 10—20 kg ühele ruutmeetrile.

Seismisel lähevad mineraalväetised sagedasti tükki, kuid enne külvi tuleb tükid tingimata purustada. Kui samaaegselt antakse mitmeid mineraalväetisi, siis tuleb neid enne hoolikalt segada.

Tuleb aga arvestada seda, et mitte kõiki väetisi ei ole lubatud segada. Mõnede väetiste segamisel võib toimuda keemiline reaktsioon, mille tulemusena mineraalväetised võivad kaotada oma väärtuslikke omadusi.

Superfosfaati võib segada väävelhapu ammooniumiga, norra salpeetriga, kaalisoolaga ja lubjaga, kuid mitte naatronsalpeetriga.

Kaalisoola võib segada fosforiidiga ainult külvamise eel.

Väävelhaput ammooniumi ja norra salpeetrit ei või segada pretsipitaadi, kondijahu ja fosforiidiga jne.

Kande-ealise aedmaasika istanduses on aedmaasika juured levinud kogu pinnase ulatuses. Seepärast võib mineraalväetiste külvil kasutada laiialtkülvi. Kui väetist antakse vara s. o. enne aedmaasikate kasvu algust, siis mineraalväetise sattumine ületalvitunud lehtedele ei tekita erilisi kahjustusi.

Lämmastikväetisi antakse pealtväetamisel ridadele. Et väikeste väetisannuste andmine toimuks ühtlaselt, tuleb neid eelnevalt segada liivaga.

Individuaal-marjaaias tuleb väetistele osutada erilist

tähelepanu. Orgaanilise väetise kogumiseks tuleb igas majapidamises valmistada komposti. Kompostihunnikute tegemisel kasutatakse kõiki majapidamise jäätmeid, nagu prahti, prügi, uhtmeid, solki, mahalangennud lehti jne. Seal, kus lähedal leidub turvast, tuleb komposti valmistada väljaheiteid ja turvast kihitades vaheldumisi.

Professor Gurovi poolt on põhjalikult läbi töötatud turba ja väljaheidete kompostimise küsimus. P. I. Gurov näitas, et kui kasutada ühe perekonna kõiki jäätmeid ja riputada iga päev käimlasse turvast, siis võib ühe aasta jooksul koguda 10—15 tonni head komposti. Peale selle kaotab turvas käimlast halva lõhna ja kompostimisel tekkinud kõrged temperatuurid hävitavad haigusi tekitavaid baktereid, laiussi mune jne.

Samuti on otstarbekohane igas majapidamises koguda puutuhka. Tuhk sisaldab taimedele vajalikke toitaineid, näit. kaaliumoksüüdi — 8 kuni 13%, fosforhapet — 3 kuni 8% ja kaltsiumi 30 kuni 70%. Tuhka tuleb koguda katuse alla, kuna kaaliumsoolad kergesti lahustuvad ja vihmad võivad neid kergesti välja uhtuda.

Väikese individuaalaja väetiste vajaduse võib täielikult katta kohalike väetistega.

Kõige parem on komposti anda enne aedmaasikate istutamist. Istutuseelsel maa läbikaevamisel või kündmisel tuleb seda hästi mullaga segada. Ühele ruutmeetrile antakse 5—15 kg komposti. Tuhaga võib väetada enne istutamist kui ka kasvu ajal. Viimasel juhtumil antakse tuhka reavahede harimise ajal, kuna ta siis seguneb hästi mullaga.

AEDMAASIKATE ISTUTAMINE.

Istutamise aeg. Aedmaasikaid võib istutada varakevadel ja sügisel. Kevadise istutamise korral areneb aedmaasikal suve jooksul korralik lehestik ja tugev juure-

kava. Külumise oht on palju väiksem kui sügisel istutamisel. Kuid kevadisel istutamisel on ka rohkesti negatiivseid külgi. Kevadisel soojal ajal areneb eriti tugevasti lehestik ja toimub suur niiskuse auramine lehtedest ja ka vahetult mulla kaudu. Noor juurekava ei ole veel võimeline hankima küllaldaselt vett ja kuna mai lõpul ja juunikuus on üldiselt vähe vihma, siis osa istikuid ei lähe kasvama. Ka mitmekordne kastmine ei suuda täielikult asendada sademete vähesust.

Kevadisel istutamisel on veel üks halb külg. Nimelt on aedmaasikate istikute säilitamine kevadeni raske. Kui hoida istikuid emapuhmikute küljes emaistanduses, siis see segab sügisel ja varakevadel reavahede õigeaegset harimist. Selle all kannatab emaistanduse aedmaasikate kasv ja saak. Sügisel väljakaevatud ja kraavikestes ületalvehoitud istikud säilivad halvasti. Järelikult tuleb kevadiseks istutamiseks varuda istikuid sügisel ja need pikeerida erikohale, kuid see on seotud pikeerimise, hooldamise ja kevadise valiku lisakuludega.

Eelistatud on aedmaasikate sügisene istutamine. Sügisel sajab rohkesti vihma. Õhu temperatuur on madalam, lehed arenevad aeglasemalt ja niiskust aurab lehtede ja mulla kaudu palju vähem kui kevadel. Järelikult on istutatud aedmaasikate väljalangemise oht kuivamise tõttu palju väiksem. Kastmist vajavad nad sügisel istutamisel palju vähem ja mõnikord ei vaja seda üldse.

Küllaldaste sademetega aastail juurduvad aedmaasika istikud hästi augusti lõpul. Samal ajal tuleb neid ka istutada. Väheste sademetega aastail juurduvad aedmaasika istikud septembri alul ja siis tuleb neid otsekohe ka istutada. Sügisel pärast istutamist arenevad lehed nõrgalt. Kuni külmadeni areneb ainult kaks-kolm lehte. Kuid seda paremini areneb juurekava ja hästi juurdunud istikud ei karda öökülmi ega ka talviseid külmi, eriti veel siis, kui

istandus asetseb kaitstud kohas, kus lumi katab maad ütlase kihina. Vastavalt Moskva oblasti puuvilja- ja marjakasvatuse katsejaama andmeile annab sügisene aedmaasika istutus palju suuremaid saake kui kevadine.

Istutamise viis. Ei ole soovitatav aedmaasikat istutada peenardele. Tasasel maal säilib mulla niiskus paremini ja on kergem reavaheid harida. Tasasel maal on saak suurem kui peenardel. Ainult liigse niiskusega kohtades võib aedmaasikat istutada peenardele.

Peenardele istutatakse kolm rida aedmaasikaid.

Tasasel maal võib aedmaasika istutus olla üherealine või kahe- ja kolmerealine viirgistung. Üherealise istutuse puhul võetakse reavaheks 80 sm ja üksikute istikute vahel reas 20 või 25 sm. Kahe- ja kolmerealise viirgistung juures on üksikute ridade vahe 30 sm ja viirgude vahe 90 sm (laiem reavahe), ning üksikute istikute vahel reas 20 või 25 sm.

Selliste vahekaugustega on 1 hektaari istikute vajadus järgmine:

Istutusviis	K a u g u s sm			Istikute arv ühel hektaaril (tuh. tk.)
	Laiemad reavahed	Kitsamad reavahed	Istikute vahel reat	
Üherealine	80	—	10	125
„	80	—	20	62,5
„	80	—	25	50
Kaherealine viirg-istung	90	30	20	83
„ „	90	30	25	66
Kolmerealine viirg-istung	90	30×30	25	99

Kitsaste reavahedega üherealist istutust kasutatakse tavaliselt sel juhul, kui aedmaasikaid kasvatatakse ainult marjade saamiseks, kusjuures kõik võsundid kõrvaldatakse.

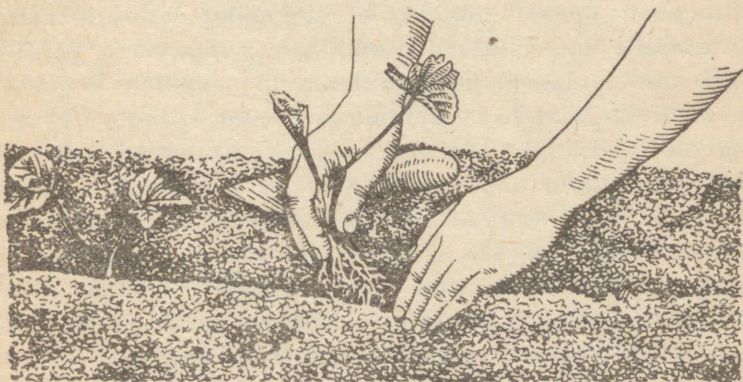
Üksikute puhmikute vahekaugus reas oleneb sordist: nõrgakasvulised sordid istutatakse 20 sm vahekaugusega, tugevakasvulised aga 25 sm vahekaugusega.

Individuaalaeedades, kus maaharimine toimub käsitsi, võib aedmaasikaid istutada kahe- ja kolmerealise viirg-istutusena, vähendades viirgude vahekaugust 70 sm-ni. Sel juhul tuleb kõik võsundid kõrvaldada.

Istutamise tehnika. Aedmaasikaid istutatakse nõõri järel. Suuremate istanduste rajamisel on otstarbekohane kasutada traadist punutud trossi. Sellised trossid on vastupidavad ja nad ei veni kasutamisel. Istutamise kergendamiseks tehakse märked vastavalt aedmaasika istikute vahekaugusele reas.

Aedmaasikate kasvamaminek oleneb tervest reast põhjustest, näit. — maa harimisest, mulla niiskusest istutamise momendil, istikute kvaliteedist ja istutuse tehnikast.

Maa peab olema varakult ette valmistatud. Kevadisel istutamisel ei tohi mitte mingil juhul jätta kasutamata mulla niiskuse tagavarasid. Selleks tuleb sügisel küntud maa, kui ta on juba veidi tahenenud, aegsasti kultiveerida ja kui aedmaasika istikuile on tekkinud esimesed lehekesed, tuleb alustada otsekohe nende istutamist.

Istutamisel tehakse mulda käega auk ja sellesse asetatakse istiku juured.

Samuti ei ole sügisesel istutamisel otstarbekohane aedmaasikaid istutada kuiva mulda — parem on juba oodata mõned päevad ja seda teha siiski vihmase ilmaga.

Aedmaasika istikuil peavad olema noored juured, lehed ja terve südamik. Kui emastandus asub samas majapidamises, siis tuleb aedmaasika istikud varuda ja istutada samaaegselt. Mõnikord kastetakse aedmaasika istikute juured vee ja savi segusse, kuid see ei ole soovitatav, sest selle tagajärjel kleepuvad juured kokku ja seega on nende otstarbekohane paigutus istutamisel raskendatud.

Samuti ei ole soovitatav viia aedmaasika istikuid suuremal hulgal istutuskohale, kuna nad seal tavaliselt kuivavad.

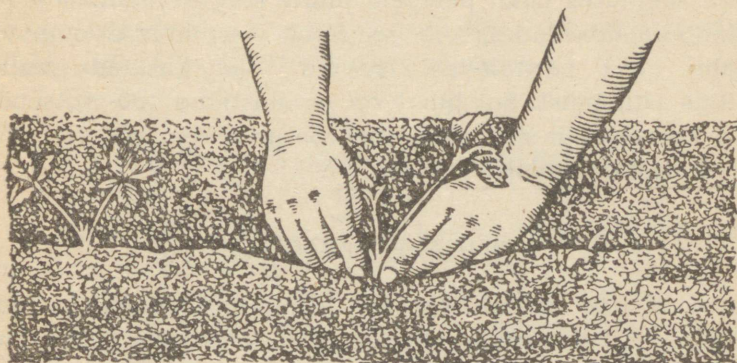
Kui maa on hästi ette valmistatud, siis tehakse istutusaugud käega, kuid alati peab istutajal käepärast olema väike labidas, millega ta saaks kobestada mulda, kui see on vajalik.

Aedmaasika istik asetatakse käega tehtud auku, juured paigutatakse ühtlaselt laiali ja kaetakse kobeda mullaga ning mõlema käega surutakse muld tihedalt juurte vastu.

Aedmaasikal on väga lühike juurekael, mis pärast tuleb istutamisel täpselt jälgida, et südamiku lehed ei satuks mitte mulla alla. Istutada tuleb õigesse sügavusse ja nii, et kõik juured oleksid korralikult mullaga kaetud. Nii sügavale kui ka kõrgele istutamine põhjustab istikute hävimist. Kõrgele istutatud istikud tavaliselt kuivavad, sügavale istutatud istikud aga hakkavad algul kasvama ja arendavad uusi juuri, kuid hiljem, kui mulla alla sattunud südamik ära mädaneb, siis istikud hävivad.

Pärast istutamist tuleb taimi otsekohe kasta. Kuiva ilmaga või kevadel istutatud aedmaasikaid tuleb vähemalt 2—3 korda kasta. Kui kastmisvesi on tunginud mulda, siis kaetakse istikute ümber olev pinnas kõdunenud sõnnikuga. See aitab kaasa mulla niiskuse säilitamisele ja ka hilisematel kastmistel ei teki mullale enam koorikut. Kui pole

võimalik kõdunenud sõnnikuga pinnast katta, siis tuleb kastmiskohtadele vähemalt riputada kuiva mulda, et takistada kooriku tekkimist ja liigset vee auramist mullast.

Juurtele asetatud muld surutakse kätega tihedalt kinni.

Järgmistel kastmistel ei ole mulla riputamine enam soovitatav, kuna siis võib just mullapinnal asuv istiku südamik kergesti mulla alla jääda. Seepärast kobestatakse hilisemate kastmistel järel mullapinda kõplaga.

10 päeva möödumisel tuleb istanduses kontrollida istikute kasvamaminekut ja väljaläinute asemele istutada uued.

Mullapalliga istutamine. Kui majapidamises on emaistandus, siis on otstarbekohane istutada istikud mullapalliga. Selline istutamine nõuab rohkem aega, kuid ta kindlustab kõigi istikute kasvamaminekut ja vajab ka vähem kastmist. Juurekava säilib täielikult ja istikud ei kannata ümberistutamise all ning nad hakkavad uuel kohal kiirelt arenema. Mullapalliga sügisel istutatud aedmaasikad annavad juba järgmisel aastal saagi, mis ületab istikute väärtuse ja kõik kulud. Mullapalliga istutamine toimub samuti kui ilma nendeta, ainult istutusaugud tuleb teha sügavamad. Sellisel istutamisel on südamiku mulla

alla jätmise ja juurte väljajätmise võimalused palju väiksemad.

Istikute paigutamine ühest korvist teise ei ole lubatud, kuna seejuures muld pudeneb juurte küljest lahti.

Individuaalaedades, kus peamiselt kasutatakse oma või naabri aiast päritolevaid istikuid, tuleb kasutada mullapalliga istutamist. Sel juhul on kindlustatud 100-protsendiline kasvamine, kasta tuleb palju vähem ja juba järgmisel aastal saadakse väikest saaki.

PINNASE KATMINE.

Aedmaasika istandustes on laialdaselt levinud pinnase katmine. Kõige rohkem kasutatakse katematerjalina sõnnikut ja õlgi, harvemini — turvast, komposti ja veel harvemini — kattepaberit.

Parimad katmisvahendid on sõnnik ja kompost. Mullaga segunemisel parandavad nad mulla struktuuri ja rikastavad viimast toitainetega.

Kate loob soodsad tingimused aedmaasikate kasvuks ja viljakandmiseks. See on tingitud väga mitmesugustest põhjustest. Kaetud pindadel väheneb auramine ja seega säilib mulla niiskus. Ulemine mullakiht ei tihene ja vihmade järel ei teki koorikut. Sellest tingituna on muld katematerjali all kogu suve jooksul kobedas olekus. Enamik katematerjale omab tumedat värvust ja seetõttu on kaetud pindadel päikesekiirte absorbeerimine palju suurem, mis omakorda tingib pealmise mullakihi parema soojenemise. Öösel ta jahtub vähem ja seega on kaetud pinnasega muldade temperatuur palju ühtlasem. Kobe, niiske ja soe muld loob soodsad tingimused mullas toimuvatele keemilistele ja bakterioloogilistele protsessidele, mille tulemusena tekib mullas suur hulk kergesti omandatavaid toitaineid.

Tavaliselt kaetakse pinnas ainult ridade kohalt, reavahed aga kobendatakse kultivaatoriga. Ainult teatud juhtudel, näiteks kui kasutatakse kattepaberit, kaetakse kogu istanduse pind.

Kogu istanduse pinna katmisel ei ole suve jooksul enam vajalik ridade ja reavahede kobestamine.

UUSISTANDUSE HOOLDAMINE.

Istutusjärgsel aastal on põhiliseks ülesandeks soodsate kasvutingimuste loomine, mis kindlustaksid puhmikute hea arengu. Selleks on taimedel vaja häid niiskuse ja toitumise võimalusi. Niiskuse säilitamine mullas saavutatakse õige maaharimise ja pinnase katmisega.

Soodsad toitumistingimused luuakse eelviljadega, istutuseelse väetamisega ja pealtväetamisega.

Tavaliselt kevadel, pärast lume sulamist, muutub muld tihkeks. Seepärast tuleb varakevadel, kui muld on küllaldaselt kuivanud, kohe mullapind kobestada. Niiskuse säilitamiseks ja soodsamate toitumistingimuste loomiseks tuleb otsekohe peale kobestamist pinnas aedmaasika ridade kohal katta. Edaspidi kõrvaldatakse aedmaasika ridadest ainult umbrohte, kuna kobestamine ei ole enam vajalik. Reavahed kobestatakse kultivaatoriga. Kultiveerida tuleb eriti vihmade järel — see hoiab ära kooriku tekkimise.

ISTANDUSE PUHASTAMINE VÕÖRSORTIDEST.

Puhtasordilisuse säilitamiseks tuleb aedmaasika istandusest igal aastal kõrvaldada teised kultuursordid ja umbroht-sordid. Kõige parem on puhastada viljakandmise ajal. Sel ajal võib isegi väikeste kogemustega aednik eraldada

võõrsorte põhisordist. Emaistandust tuleb puhastada vähemalt kaks korda aastas, kuna ka suurte kogemustega tunustaja võib tähele panemata jätta üksikuid põhisorti mittekuuluvaid puhmikuid.

KANDE-EALISE AEDMAASIKA ISTANDUSE HOOLDAMINE.

Kande-ealist aedmaasika istandust väetatakse varakevadel mineraalväetistega ja, kui muld on vähegi tahenenud, kõrvaldatakse kõik vanad lehed ja võsundid. Töö teha järgmiselt: vasaku käega korjatakse ära kuivanud lehed ja paremas käes oleva noaga eraldatakse külge jäänud võsundid. Kokkukogutud jäätmed korjatakse korvi ja viiakse tee peale, kus nad põletatakse. Põlemisel hävinevad ületalvitunud seenehaiguste, nagu maasika laikpõletiku ja maasika punalaiksuse eosed, mida alati leidub vanadel lehtedel.

Puhastamise järel tuleb otsekohe pinnas kobestada ridade kohal, milleks kasutatakse kõblast. Kõplamisel tuleb hoiduda aedmaasika lehtede vigastamisest. Puhmikute lähemas ümbruses kõblatakse ettevaatlikult ainult 2—3 sm sügavuselt ja jälgitakse, et ei kahjustataks juuri, aga juba 10—12 sm kaugusel kõblatakse sügavamalt, kusjuures erilist rõhku pannakse mineraalväetiste mullaga segamisele.

Mõnikord, eriti savimaadel, tõstavad talvekülmad puhmikud mullast välja või kahjustades tugevasti juuri, suruvad nad mullapinnale. Sellistel juhtudel tuleb puhmikuid mullata kuni noorte lehtedeni. Mingil juhtumil ei tohi aga südamik sattuda mulla alla.

Muldamisel võetakse tavaliselt mulda reavahedest ja selle tulemusena kasvavad aedmaasikad järgmistel aasta-

tel nagu madalatel peenardel. Muldamine kaitseb aedmaasika puhmikuid külmumisest, kusjuures eriti vähese lumega talvedel on tulemused väga head.

Peale esimest mulla kobestamist kevadel kaetakse pinnas õlgedega, õlgse sõnnikuga, turbaga või kattepaberiga. Ei ole otstarbekohane kasutada kuiva turvast. Seda kas niisutatakse eelnevalt või kasutatakse peale vihma.

Sõnnik laotatakse ühtlaselt aedmaasika ridade kohale. Sõnniku all tiheneb muld palju vähem, umbrohtude kasv on takistatud ega ole vaja mulda kobestada enne saagi koristamist. Rohida tuleb ettevaatlikult ja nii, et sõnnik jääks oma kohale. Kui pind on sõnnikuga kaetud, siis tavaliselt rohitakse just enne saagi koristamist.

Reavahed haritakse hobuplaneediga, suurtes istandustes aga — traktor-kultivaatoritega 8—10 sm sügavuselt. Väikestes aedades kobestatakse reavahed kõplaga või käsiplaneediga.

Kogu suve jooksul hoitakse muld aedmaasika ridades ja reavahedes kobestatud olekus ja absoluutselt umbrohuvabana. Selleks tuleb katmata reavahed suve jooksul vähemalt kuus korda läbi harida. Kui ka aedmaasika ridade kohal ei ole pinnast kaetud, siis tuleb read suve jooksul kolm kuni neli korda läbi kõblata. Samaaegselt kõrvaldatakse ka kõik umbrohud. Kõplamisel tuleb hoolega jälgida, et ei vigastataks aedmaasika lehti ja juuri.

Kui mullapind aedmaasika ridade kohal on kaetud õlgse sõnnikuga, siis viljakandmise ajal moodustab vihmast läbiuhutud sõnnik marjadele väga hea aluse.

Kui aedmaasika ridade alune mullapind on kaetud kompostiga, turbaga või ei ole üldse kaetud, siis on otstarbekohane viljakandmise ajaks puhmikute-vaheline pinnas katta õlgedega. Kui pinnas on õlgedega katmata, siis eriti vihmasel ajal määrduvad ja riknevad mullal olevad marjad ja nad ei ole tarvitamiseks kõlblikud.

Kõigi eelpool kirjeldatud tööde eesmärgiks on antud aasta saagi tõstmine. Peale saagi koristamist on vaja luua tingimused, mis kindlustaksid juba järgmise aasta saaki. Selleks tuleb istandus peale saagi koristamist otsekohe rohida. Kui aedmaasika puhmikud on nakatatud maasikalestast, siis niidetakse kõik lehed. Niidetud lehed tuleb ilmtingimata põletada. Niitmisel tuleb hoolega jälgida, et ei vigastataks südamikke.

Peale rohimist antakse mineraalväetist. Enne istutamist hästi ettevalmistatud muldadele antakse esimesel kahelkolmel aastal mineraalväetist väiksemates kogustes ja nimelt: salpeetreid 60 kg või ammooniumsulfaati 100 kg, kaalisoola 60 kg ja superfosfaati 100 kg hektaarile. Halvasti ettevalmistatud muldadele antakse salpeetreid 100 kg või ammooniumsulfaati 150 kg, kaalisoola 100 kg ja superfosfaati 150 kg või fosforiiti 300 kg hektaarile. Niisama suur kogus mineraalväetist tuleb anda ka järgnevaid aastail ja ka neile muldadele, mis olid hästi ettevalmistatud. Kui on tegemist väikeste pindadega, siis antakse ühe ruutmeetri kohta salpeetrit 10 g või ammooniumsulfaati 15 g, kaalisoola 10 g, superfosfaati 15 g või fosforiiti 30 g. Fosforiiti ja kaalisoola võib asendada tuhaga, kusjuures viimast antakse 100—200 g ühele ruutmeetrile. Muld kobestatakse välkkõplaga. Kui aedmaasika juured on kerkinud mullast välja, siis tuleb puhmikuid mullata, kuna vastasel korral ei teki noori juuri ja kui nad ka arenevad, siis hiljem ikkagi kuivavad. Muldamine tõstab järgmise aasta saaki.

Peale väetamist, kobestamist ja muldamist arendavad puhmikud uue terve lehestiku ja moodustavad järgmisel aastal saakiandvaid õiepungi.

Suve keskel arenevad võsundid kurnavad väga tugevasti aedmaasika puhmikuid. Neil juhtudel, kui istandusest tahetakse saada ainult marju ja noori istikuid ei

vajata, on otstarbekohane üheaegselt rohimisega ka võsundid kõrvaldada. See võte tõstab tunduvalt aedmaasika saaki. Kui aedmaasikaid kasvatatakse paljundamise sihiga, siis võsundeid ei kõrvaldata, aga antakse emapuhmikute kurnamise vältimiseks suurendatud sõnniku norm.

AEDMAASIKA KULMAKINDLUST SUURENDAVAD ABINÕUD

Külmadel ja vähese lumega talvedel kahjustab külm suuremal või vähemal määral peaaegu alati aedmaasikaid. Vaatlustega on kindlaks tehtud, et kurnatud ja nõrgalt arenenud puhmikuid kahjustab külm rohkem. Seepärast on aedniku esimeseks ülesandeks kasvatada tugevaid ja elujõulisi aedmaasika puhmikuid, mis on võimelised külmadele rohkem vastu panema.

Selleks tuleb aedmaasika istanduse eest korralikult hoolitseda ja seda hästi väetada, eriti aga suve teisel poolel. Paljud aednikud jätavad istanduse peale saagi koristamist hooletusse ja alles sügisel kobestavad pinnast. See on põhiliselt vale. Järgmise aasta saagi eest tuleb hakata hoolitsema otsekohe peale saagi koristamist. Suur saak kurnab aedmaasikat tugevasti ja temale on vaja luua head toitumistingimused. Hoolitsemine peab sel ajal olema väga hea.

Algul antakse aedmaasikale lämmastikväetist. Peale selle istandus kobestatakse, kusjuures väetis seguneb mullaga. Kuiva ilmaga on otstarbekohane istandust kasta. Kui seda ei ole võimalik teha, siis tuleb väetis anda peale vihma. Teatud ajavahemiku järel, kui lämmastikväetise mõjul on alanud aedmaasika lehtede jõuline kasv, antakse fosfor- ja kaaliväetist. Viimased segatakse mullaga pinnase kobestamisel. Täismineraalväetise mõjul lähevad puhmikud talvele vastu tugevatena ja talve kahjustused on nende juures palju väiksemad.

Lumevaestel talvedel tuleb võtta kasutamisele eriabi-
nõud lume säilitamiseks. Lahtistel kohtadel püstitatakse
selleks otstarbeks väga mitmesugusest materjalist valmis-
tatud tarad või ehitatakse erilised lumevallid. Seejuures
tuleb lumi ajada reavahedest ridade peale. Lumevallid pai-
gutatakse malelaua ruutude järjekorras 10 meetri kaugu-
sele või veel tihedamini üksteisest.

Nagu juba eelpool on öeldud, on aedmaasika istandusi
soovitav rajada kaitstud kohtadesse, näit. puuviljaaia rea-
vahedesse, aga mitte lahtistele kohtadele.

Peale marjapõõsaste istanduse rajamist võib esimestel
aastatel aedmaasikat kasvatada ka nende reavahedes.
Seal on aedmaasikale kindlustatud küllaldane lumikate tal-
vel ja hea tuulekaitse suvel, mis on eriti tähtis marjade
valmimise ajal.

Aedmaasika külmumise vältimiseks on otstarbekohane
sügisel aedmaasika read katta laudasõnnikuga.

AEDMAASIKA KASTMINE.

Aedmaasikas on niiskust armastav taim. Aedmaasika
marjad on mahlased ja nende korralikuks valmimiseks on
vaja suurel hulgal niiskust. Seepärast on otstarbekohane
kolhoosides ja sovhoosides, kus on lähedal veekogud
(jões, tiigid jne.), võtta kasutusele veejuhtmed ja vihmus-
seadised, mis tunduvalt kergendavad istanduse kast-
mist.

Individuaalaedades kastetakse aedmaasikaid tavaliselt
kastekannudega ja, kui on olemas vastav veejuhtmestik,
siis kasutatakse kastmisel ka voolikuid. Kastmisega saa-
dakse isegi põuastel aastatel suuri, läikivaid ja ilusaid
marju, saak ei vähene ja aedmaasika istikud juurduvad
hästi.

SAAGI KORISTAMINE.

Marjade valmimise ajaks tuleb aegsasti läbi viia kõik ettevalmistavad tööd: tuleb varuda küllaldaselt hulgal pakkevahendeid, ehitada istandusse katusealused ja majaanamises korda seada vastav hoidla või ladu. Laos ei tohi olla niiskust ega tõmbetuult. Niiskuses marjad riknevad ja kattuvad hallitusega, kuna tuuletõmbuses kuivavad. Väga head on kivist või savist ehitatud hoidlad. Sellistes hoidlates on jahe ja marjad säilivad seal väga hästi. Hoidla peab olema puhas ja iga päev enne saagi korjamist tuleb seinad valgendada. Marjakorvide paigutamiseks tehakse seinte äärde vastavad riulid. Istanduses on kindlasti katusealused vajalikud, kuna korjatud marju ei või jätta päikese ega ka vihma kätte.

Marjad korjatakse ettevaatlikult ühes karikalehtedega ja lühikese varreotsaga. Korjamisel mitte palju marju korraga kätte võtta.

Karikalehtedeta ja varreetsteta korjatud marjad kaotavad kiiresti oma hea väljanägemise ja riknevad.

Tavaliselt korjatakse aedmaasikad 2—2,5 kg mahuga laastudest valmistatud korvikestesse. Korvikesed peavad olema puhtad ja kuivad. Mitte mingil juhtumil aedmaasikaid korjata sõel-kastidesse. Sõelkasti põhi annab järele ja korjamisel ta võib mitu korda liikuda üles ja alla, mille tõttu õrnad ja mahlased marjad saavad muljuda ja läbi sõela hakkab tilkuma mahla.

Ei ole ka otstarbekohane korvikesi liiga täita, kuna alumised marjad võivad seejuures saada kannatada. Peale selle tuleb transpordil asetada korvid üksteise peale ja kui korvid oleksid liiga täis, siis kutsuks see esile marjade riknemise.

Kõige parem on, kui marjad jäävad tarvitajani samadesse korvidesse, kuhu nad korjati. Mitte mingil juhul

aedmaasikaid puistata ühest korvist teise — marjad saavad seejuures muljuda ja nad riknevad kiiresti.

Kaugemale saatmisel tuleb aedmaasikaid korjata kuival, kuid mitte kuumal ajal: hommikul, niipea kui kaste on kadunud või peale lõunat, kui õhk on juba jahenenud. Neil aegadel korjatud marjad säilivad hästi. Samal otstarbel korjatakse marjad ka poolvalminult, sest vastasel korral nad ei kannata transporti.

Kui istanduses leidub ka haigeid, vigastatud või määr-dunud marju, siis on otstarbekohane korjata samaaegselt kahte korvikesse: terved ja ilusad marjad ühte, kuna kõlbmatud teise korvikesse.

Dessert-sortide marju, mida kasutatakse värskelt, korjatakse üle päeva või äärmisel juhul üle kahe päeva. Ümber-töötamis-sortide (nagu Saksonka) võib korjata üle kahekolme päeva.

Aedmaasikate transportimisel hoidlasse või baasi asetatakse korvikesed autosse (või vankrisse) tihedalt üksteise vastu. Alumine rida eraldatakse järgmisest vineeriga jne.

Eesmärgil kaitsta marju päikese, tuule, tolmu ja vihma eest kaetakse nad pealt puhta presendiga. Auto või van-ker võib liikuda ainult aeglaselt, kuna vastasel korral võivad aedmaasikad saada korvikestes vigastada.

KAHJURID, HAIGUSED JA TAIMEKAITSE.

Aedmaasikat kahjustavad mitmesugused kahjurid (maasika õielõikaja, maasikalest jne.), kes takistamatu leviku korral võivad hävitada suurema osa saagist. Samuti võivad suurt kahjustust esile kutsuda ka haigused (harilik hahkhallitus, maasika laikpõletik).

Kõrgete aedmaasika saakide kindlustamiseks ei tohi

Marjade korjamise tehnika. Marjad korjatakse ühes kari-
kalehtede ja varreotsadega.

lubada haiguste ja kahjurite levikut. Selleks tuleb kõigepealt kasutada järgmisi profülaktilisi abinõusid:

1. Aedmaasika istikuid varuda istandusest, mis on täiesti vaba maasikalesta kahjustusest.

2. Mitte lubada umbrohtude kasvamist aedmaasika istanduses- ja seda ümbritsevatel teedel. Umbrohud, olles kahjuritele mõningail perioodidel söödabaasiks ja samuti

ka varjajateks lindude eest, meelitavad kahjureid juurde. Ka haiguste levikut soodustavad umbrohud, kuna nad ei lase päikesekiiri juurde ja tekitavad hämara keskkonna.

3. Maad korralikult harida, eriti aga sügisel. Sügisisel maaharimisel heidetakse seente ja teiste haigustekitajate eosed sügavasse mulda ja nad kaotavad oma kahjuliku mõju. Mitmesugused kahjurid, mis on künniga toodud pinnale, hävivad külmade mõjul ja osaliselt hävitatakse lindude poolt.

Kui vaatamata profülaktilistele abinõudele siiski levivad kahjurid ja haigused, siis tuleb alustada nendega võitlust. Selleks on vaja tunda nende arengut ja elu.

Maasikalest. Lest on helekollakat värvi ja väga väike (pikkus 0,2 mm). Teda võib vaadelda tavalise luubiga. Lest talvitub aedmaasika puhmikuil, peamiselt abilehe ja lehevarre alusel. Sel perioodil on ta täiskasvanud emalooma staadiumis. Kevadel algab lestade paljunemine. Maasikalest annab aastas umbes neli põlvkonda. Lesta eluiga on 40—45 päeva. Iga emalest asetab noortele lehtedele kuni 13 muna. 13 päeva möödudes väljub munast vastne, kes seitsme päeva pärast asub puhkestaadiumi ja kellest kolme kuni nelja päeva jooksul areneb üks ohtlikemaid aedmaasika kahjureid — täiskasvanud lest. Nii vastsed kui ka täiskasvanud lestad toituvad taimemahlast, mida nad imevad noortest aedmaasika lehtedest. Selle tagajärjel lehekesed kortsuvad ja jäävad kiduraks. Lestadest tugevasti kahjustatud noored lehed omandavad kollaka, haiglase välimuse ja mõnikord hävivad täielikult. Tugeva kahjustuse korral väheneb aedmaasikate saak 70% võrra. Marjade kvaliteet muutub halvemaks, nad on väiksemad, samuti väheneb suhkruisisaldavus. Kõige rohkem esineb lesti viljakandmise lõpul. Sel ajal leidub neid lehtedel, lehevartel ja isegi marjadel.

Aedmaasika istikute juurdumise algul asub osa lesti

- 1 — Maasikalest (tugevasti suurendatud).
- 2 — Terved aedmaasika lehed.
- 3 — Lestast kahjustatud aedmaasika lehed.

nende noortele lehtedele ja selliselt võib neid noorte istikutega viia uuele kohale.

Tõrje. Maasikalest asub peamiselt noortel lehtedel, mis teeb tõrje eriti raskeks. Mürkidega pritsimine ei anna häid tulemusi.

Parimaks tõrjemeetodiks on tugevasti kahjustatud istandustes aedmaasika lehtede niitmine ja põletamine. Lehed tuleb niita otsekohe peale saagi koristamist. See hävitab suurema osa (kuni 90%) lestadest.

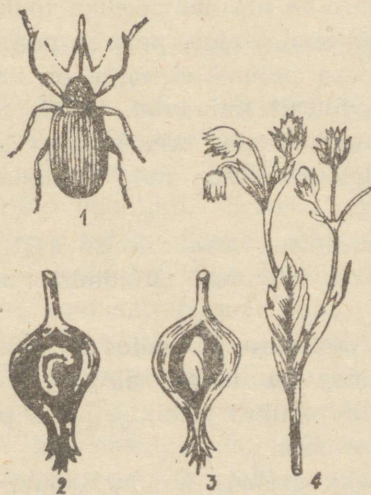
Kui aedmaasika istandus on väike, siis võib kahjustatud lehti lõigata kääridega. Töötada tuleb ettevaatlikult, et ei vigastataks südamikke.

Maasika-õielõikaja — 2—3 mm pikkune must hallide võotidega mardikas. Täiskasvanud mardikad talvituvad kõdunenud taimejäätmete või mullatükkide all. Talve tarretusest ärkavad varakevadel. Õielõikaja toitub taime noortest kudedest, kusjuures ta närib lehti, õievarsi ja õiepungi. Kuid peamise rüüste põhjustab emane mardikas, kes asetab munad õiepungadesse. Emane mardikas sööb õiepunga augu ja asetab muna õiepunga tolmuksate vahele ning pärast suleb ava oma ekskrementidega. Peale muna munemist närib mardikas läbi õievarre, mille tõttu õiepungad murduvad või kuivavad. 5—8 päeva järel väljub õiepungas munast tõuk, kes toitub emakast ja tolmuksaist. 20—25 päeva möödudes tõuk nukkub ja 7—11 päeva järel väljub nukust täiskasvanud maasika-õielõikaja. Peale kümnapäevast toitumist poevad noored mardikad kõdunenud lehtede või mullatükkide alla talvituma. Üks emane mardikas võib muneda kuni 50 muna. Munemine kestab tavaliselt terve kuu. Õielõikaja kahjustab alul aedmaasika õiepungi ja siis läheb üle hiljem õitsvale vaarikale. Seepärast ei ole soovitatav rajada aedmaasika ja vaarika istandusi kõrvuti.

Kõige rohkem kannatavad maasika-õielõikaja rüüsta-

mise all varajased sordid, nagu Saksa Evern. Kui ei peeta võitlust õielõikajaga, siis võib ta kahjustada kuni 60% õiepungadest. Peale selle tuleb arvestada, et õielõikaja kahjustab esimesi, kõige paremaid õiepungi, mis oleksid andnud kõige suuremaid ja ilusamaid marju.

Tõrje. Parimaks tõrjevahendiks on aedmaasika puhmikute pritsimine või tolmutamine söötmürkidega sel ajal, kui õielõikaja on lõpetanud talvitumise ja toitub taimelehtedest (enne aedmaasika õitsemist).

1 — Maasika õielõikaja, 2 — õielõikaja tõuk õiepungas, 3 — õielõikaja nukk õiepungas, 4 — õielõikajast kahjustatud õiepungad (tugevasti suurendatud).

Pritsimiseks kasutatakse 0,75%-list silliitsiumfluoriidbaariumi lahust või 0,15%-list pariisi roheline (lubjaga) lahust või 0,2%-list kaltsiumarsenaadi lahust.

Kasutatakse ka vigastatud õiepungade korjamise ja hävitamise viisi. See osaliselt vähendab arenevate õielõi-

kajate arvu ja seega vähendab õiepungade rüüstet järgmisel aastal, kuid see töö on väga suur, kuna õielõikaja muneb terve kuu jooksul ja peale selle osa vigastatud õiepungadest langeb mullale, kus just toimub enamiku õielõikajate areng.

Harilik lehepõrnikas ehk maipõrnikas ei kahjusta ise aedmaasikat, kuid tema muneb mulda oma munad, millest koorduvad tõugud, kes mullas elades kolm kuni neli aastat toituvad taimede juurtest ning seejuures ka aedmaasika juurtest.

Hariliku lehepõrnika ehk maipõrnika tõuk on suur (kuni 5 sentimeetri pikkune), valge, punaka pea ja kollaste jalgadega. Aedmaasika puhmikud, mida on kahjustanud maipõrnika tõuk, tavaliselt kuivavad. Maipõrnikas eelistab muneda oma munad tiheda taimestikuga ja mättaga muldadele. Seda tuleb arvestada uute aedmaasika istanduste rajamisel.

Tõrje. Istutuseelse maaharimise ajal tõukude korjamine. Aedmaasika istanduse hoidmine umbrohupuhtana ja kobestatuna.

Nälkjad. Niisketes kohtades ja vihmastel aastatel kahjustavad aedmaasika marju nälkjad. Nälkjad söövad marju peamiselt hommikul ja õhtul, kuna päeval nad varjavad end päikese eest.

Tõrje. Päevaks asetada kohale lauadükid, kapsalehed jne., mille alla kogunevad nälkjad. Päeval nad korjatakse kokku ja hävitatakse.

Harilik hahkhallitus. Vihmaseil aastail kahjustab aedmaasika marju sagedasti harilik hahkhallitus. Selle haiguse juures kattuvad valmivad marjad paksu hallitusega ja marja liha läheb pehmeks ning kaotab oma maitse.

Tõrje. Kõikide kahjustatud marjade kõrvaldamine ja hävitamine. Kuna hallitusseen peitub mullas, siis tuleb

marjade haigestumise vältimiseks katta puhmikute vahe-
line pind õlgedega.

Maasika-laikpõletik kahjustab lehti, võsun-
deid ja õievarsi. Kahjustatud lehed kuivavad. Eriti rohkesti
levib haigus vihmaste ilmadega.

Tõrje. Kõrvaldada ja põletada kõik eelmise aasta
lehed; pritsida bordoovedelikuga (tugeva kahjustuse kor-
ral pritsida kaks korda enne saagi koristamist ja üks kord
peale saagi koristamist); tugeva kahjustuse korral aed-
maasika lehed niita ja põletada peale saagi koristamist.

TÕRJEVAHENDID JA NENDE VALMISTAMINE.

Taimekahjurite tõrjes taimi närvivate putukate-kahjurite
vastu kasutatakse söötmürke ja neist peamiselt pariisi
rohelist ja kaltsiumarsenaati; võitluses taimekahjuritega
kasutatakse bordoovedelikku. Selleks, et tõrjevahendeid
õieti kasutada, peab tundma nende koosseisu ja mõju.

Tõrjevahendite juures on väga oluline õige kontsent-
ratsioon. Väikese kontsentratsiooni puhul ei ole neil kül-
laldast tappetoimet kahjurite suhtes ega hävita taime-
haigusi; liiga suur kontsentratsioon võib aga taimi kah-
justada. Seepärast on igale taimekaitse vahendile kindlaks
määratud kindel kontsentratsioon, millest tuleb täpselt
kinni pidada. Igasuguste võimalike vigade vältimiseks
peab oskama ka tõrjevahendeid üksteisest eraldada.

Pariisiroheline on helerohelise värvusega pul-
ber. Kontrollimiseks, kas see ei sisalda võõraineid, võe-
takse väike kogus pulbrit ja lahustatakse nuuskpiirituses.
Kui pulber lahustub ilma jäägita ja on tumesinise värvu-
sega, siis on pariisiroheline puhas. Kui lahuse põhja tekib
mingisugune sade, siis on see tunnuseks, et selles leidub
võõraineid. Selline pariisiroheline ei kõlba kasutada taime-
kaitsevahendina.

Puhas pariisirohelise lahuse võib esile kutsuda lehtedel põletikke, mis pärast kasutatakse seda koos värskelt kustutatud lubjaga (kaks osa lupja ühe osa pariisirohelise kohta). Aedmaasika pritsimisel kasutatakse 0,15 protsendilist lahust, s. o. ühe 10-liitrilise pange vee kohta võetakse 15 g pariisirohelist + 30 g värskelt kustutatud lupja.

Lahus valmistatakse järgmiselt: ühes nõus segatakse väljakaalutud pariisiroheline vähese hulga veega, teises nõus kustutatakse lubi. Lupja võetakse kaks korda rohkem kui pariisirohelist. Lubja vees lahustamisel saadakse lubjapiim. Mõlemad lahused segatakse ja lisatakse vajalikul hulgal vett. Pariisiroheline ei lahustu vees ja seismisel langeb ta põhja. Seepärast tuleb lahust enne kasutamist ja ka pritsimise ajal hoolikalt segada. Samaaegselt kasutamiseks nii kahjurit kui ka haiguste vastu võib pariisirohelist segada bordoovedelikuga.

Pariisiroheline on väga tugev mürk. Teda ei või hoida koos toiduainetega. Pariisirohelisega töötamisel peab olema väga ettevaatlik: pärast tööd ja enne sööki tuleb käed kindlasti pesta.

Kaltsiumarsenaat kujutab endast valget pulbrit. Teda kasutatakse aedmaasika pritsimiseks ja tolmutamiseks nii maasika-õielõikaja kui ka teiste närijate kahjuritõrjel.

Veega segatud kaltsiumarsenaat sadestub põhja, mis pärast tuleb teda tarvitamisel kogu aeg hoolikalt segada. Ühe 10-liitrilise pange vee kohta võetakse 20 g kaltsiumarsenaati. Sellisele lahusele lupja juurde ei segata. Kui seda kasutatakse üheaegselt kahjurit kui ka haiguste tõrjeks, siis kaltsiumarsenaadi lahuse segatakse bordoovedelikuga. Tolmutamiseks segatakse üks osa kaltsiumarsenaati 10—15 osa kriidi või tolmuga.

Kaltsiumarsenaat on tugev mürk. Temaga töötamisel

peab olema niisama ettevaatlik kui pariisirohelisega töötamisel.

Bordoovedelik valmistatakse vasevitriolist ja lubjast ning ta kujutab endast tumesinise värvusega vedelikku.

Bordoovedeliku valmistamiseks võetakse üks kilogramm puhast vasevitrioli 100 l (10 pange) vee kohta. Vasevitriol lahustub kuumas vees kiiremini, kuna külmas vees võrdlemisi aeglaselt. Et oleks kergem kontrollida, kas kogu vasevitriol on lahustunud, asetatakse ta tavaliselt hõredast riidest kotis vete. Peale selle, kui kogu vasevitriol on lahustunud, võetakse kaks korda suurem kogus värskelt kustutatud lupja (võrreldes vasevitrioliga) ja lahustatakse samuti. Lubjalahus valatakse läbi tiheda sõela samasse tunni, milles lahustati vasevitrioli.

Õieti valmistatud bordoovedelikul on taevassinine värvus. Kui lupja on vähe, siis on vedelikul rohekas värvus. Kui bordoovedelikus on vasevitrioli liiga palju, siis võib see lehtedel põletikke kutsuda esile.

Peale värvi võib bordoovedeliku õige koosseisu üle otsustada ka teiste abinõudega. Selleks võtta kas uus nael või puhta raua tükk ning see kasta lahusesse. Kui nael kattub vasekirmega, siis on see tunnuseks, et lahus sisaldab liigset vasevitrioli ja lahusele tuleb juurde lisada lubjapiima.

Puhas vasevitriol on taevassinise värvusega kristalne aine. Vasevitriolis võib leiduda raua- ja tsingivitrioli, mis alandavad tema väärtust. Rauavitriol on rohelise värvusega kristallid. Vasevitrioli puhtuse kontrollimiseks lisatakse selle lahusele nuuskpiiritust. Puhtas lahuses ei esine sadestusi ja sel on tumesinine värvus. Kui vasevitriolis leidub tsingivitrioli, siis tekib klaasi põhja valge sade ning kui leidub ka rauavitrioli, siis see sade muutub teatud aja jooksul punakaks.

Suure hulga võõrlisanditega vasevitriol ei kõlba bordoo-vedeliku valmistamiseks.

Kõik taimekaitsevahendid peavad katma taimi õhukese udutaolise kihina. Lahuste valmistamiseks võetav vesi peab olema täiesti puhas, kuna ta vastasel korral võib pihustid ummistada. Lahus tuleb valada pritsidesse kindlasti läbi sõela, mis omakorda kaetakse mitmekordse marlikihiga.

Taimekaitsetööde lõpetamise järel tuleb pritsid pesta ja pihustid ära keerata ja puhastada. Pritsid tuleb hoida kuivas ruumis. Pritsidega töötamisel tuleb kasutada vastavaid töökitleid. Mürgistusjuhtude vältimiseks tuleb peale tööd käed ja nägu pesta hoolikalt vee ja seebiga.

MAAHARIMISRIISTAD JA -MASINAD.

Maaharimisriistadest on aedmaasika kasvatamisel esmajärgulise tähtsusega peamiselt käsi- ja hoburiistad.

Käsi-inventarist tarvitatakse labidaid, kõplaid jne. Aedmaasika ridade kohal haritakse maad mitmesugust tüüpi kõblastega, ridade vahelt aga haritakse peamiselt hobukultivaatoritega.

Töö produktiivsus ja kvaliteet olenevad väga palju tööriistade kvaliteedist. Käsiinventar, nagu kõplad ja labidad, peavad olema hästi kinnitatud varre külge. Varred peavad olema sirged, ühtlased ja siledad. Varre pikkusel ja jämedusel on samuti suur tähtsus: väga peenikese või liiga jämeda varrega töötamisel väsib käsi kiiresti ja töö produktiivsus väheneb. Liiga pikad või lühikesed varred mõjuvad samuti töö produktiivsust vähendavalt. Varre pikkus ja jämedus peab vastama töötaja kasvule. Kõplad peavad olema töötamisel käe suhtes teatud nurga all. See nurk võib olla vastavalt mulla iseloomule suurem või väiksem.

Kogu inventar peab olema õigeaegselt s. o. enne aiatööde algust kontrollitud, korrastatud ja teritatud.

Teatud tähtsus on ka tööriistade kaalul. Liiga kerged ja rasked tööriistad mõjuvad samuti väsitavalt, näiteks liiga kerged kõplad ei tungi hästi mulda ja kõplamisel on vaja lisa jõukulu. Kui kõplad on liiga rasked, siis tuleb kulu- tada liigselt jõudu nende ülestõstmise momendil, s. o. enne järgmise löögi andmist.

Hobu- ja traktorinventar tuleb hoida korras: kõik mut- rid tuleb kontrollida ja, kui vajalik, siis kinni keerata; laiuse ja sügavuse regulaatorid peavad töötama kergelt ja olema takistusteta; löike- ja kobestavad osad peavad olema teritatud ja liikumatult kinnituma ühendusrauda- dele.

Enamikes majapidamistes võib kohapeal oma sepikojas valmistada metalljäakidest kõplaid. Kohapealsel valmista- misel on veel see eelis, et vastavalt mulla omadustele saab alati muuta kõblaste kuju ja mõõteid.

Peale töö lõppu tuleb tööriistad puhastada külgejäanud mullast ja anda lattu, peale tööhooaja lõppu aga tuleb kogu inventar pesta, kuivatada ja sisse õlitada läbitöota- tud õliga.

Kaane puulõiked valmistanud M. Laarman.

Tõlkinud G. Hansman.

Vastutav toimetaja J. Kerdi.

Keeleline toimetaja M. Tedre.

Ladumisele antud 17. III 1948. Trükkimisele antud 3. V 1948. Trükiarv 3200. Paber 56 x 79, ¹/₁₆. Trükipoognaid 4. Arvutuspoognaid 3,5. Trükitähti trükipoognas 34850. MB-04913. Trükikoda „Kommunist“, Tallinn, Pikk tän. 2. Tellimise nr. 978.

На эстонском языке.

М. Павлова. Земляника:

Rbl. 1.10

A-17281

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448292 5